

REGIONALNY OŚRODEK POLITYKI SPOŁECZNEJ W OPOLU

45 - 315 OPOLE ul. Głogowska 25 C

TEL/FAX (77) 44 152 50, 44 165 64

KONTO : BANK MILLENIUM S.A 65116022020000000041390310 NIP 754 - 26 - 17 - 249

e-mail: rops@rops-opole.pl



Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim

**Wielowymiarowa analiza porównawcza
opracowana na podstawie metody *wzorca rozwoju***

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu

Stan na 31 grudnia 2019 r.

Wszelkie wykorzystanie analizy w całości lub w części, w tym
zamieszczonych danych statystycznych,
dozwolone wyłącznie z podaniem źródła

Opole, marzec 2020

Spis treści

1. Wprowadzenie	3
2. Ubóstwo w Polsce i województwie opolskim w latach 2015-2018	4
2.1 Zasięg ubóstwa	4
2.2 Zróżnicowanie zasięgu ubóstwa skrajnego w Polsce – wg grup społecznych i wieku	5
2.3 Zasięg ubóstwa skrajnego i relatywnego wg województw w 2018 r.	8
2.4 Granice ubóstwa w latach 2015-2018	8
3. Bezrobocie jako istotna przyczyna ubóstwa	9
4. Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim – wyniki badania	12
5. Wsparcie dla osób zagrożonych ubóstwem w woj. opolskim	18
5.1 Klienci ośrodków pomocy społecznej	18
5.2 Koszt pomocy środowiskowej w latach 2018-2019	21
5.3 Miara rozwoju a pomoc pieniężna udzielana przez ośrodki pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2018-2019	22
6. Wnioski	27
7. Rekomendacje	30
8. Bibliografia i materiały źródłowe	30
9. Załącznik	31

1. Wprowadzenie

Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim (wg stanu na 31 grudnia 2019 r.) opracowano na podstawie danych o bezrobociu z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Opolu, sprawozdawczości wojewódzkiej z zakresu pomocy społecznej (*Sprawozdanie MRPIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za okres I-XII 2019 r.*), danych demograficznych z Głównego Urzędu Statystycznego i Urzędu Statystycznego w Opolu, a także materiałów własnych.

Do jej określenia wykorzystano tzw. metodę *wzorca rozwoju* – ekonometryczno-statystyczne narzędzie badawcze pozwalające na uporządkowanie wszystkich gmin woj. opolskiego wg stopnia zagrożenia tym zjawiskiem, tj. od najbardziej do najmniej zagrożonych ubóstwem.¹

Stopień zagrożenia ubóstwem w gminach woj. opolskiego obliczono przy zastosowaniu czterech zmiennych (odniesionych do liczby ludności gminy) związanych z rynkiem pracy i pomocą społeczną. Są to:

- **liczba zarejestrowanych bezrobotnych** (ogółem na terenie gminy) – wskaźnik bezrobocia;
- **liczba osób w rodzinach otrzymujących pomoc z powodu ubóstwa** (wskaźnik niskich dochodów);
- **liczba osób w rodzinach wielodzietnych, objętych pomocą społeczną** (wskaźnik rodzin wielodzietnych);
- **liczba osób w rodzinach niepełnych, objętych pomocą społeczną** (wskaźnik rodzin niepełnych).

Dobór powyższych wskaźników uzasadniają badania zjawiska ubóstwa, prowadzone od wielu lat w Polsce przez Główny Urząd Statystyczny. Potwierdzają one, że zjawisko to ściśle powiązane jest z bezrobociem, niskimi dochodami rodziny (ze źródeł niezarobkowych) oraz wielodzietnością i niepełnosprawnością.²

Powiązanie danych o stanie bezrobocia w każdej gminie województwa opolskiego z danymi o liczbie osób uprawnionych do korzystania z pomocy społecznej pozwala na wyłonienie obszarów najbardziej zagrożonych ubóstwem, przy uwzględnieniu zmian i tendencji zachodzących w czasie (analiza wykorzystuje coroczne statystyki rynku pracy i pomocy społecznej).

W oparciu o metodę *wzorca rozwoju*, wykorzystującą powyższe zmienne, ustalono dla każdej gminy wskaźnik wzorca rozwoju, określający stopień zagrożenia ubóstwem. Wskaźnik ten mieści się w przedziale od 0 do 1, przy czym wskaźniki bliskie 0 określają najwyższe zagrożenie ubóstwem, a bliskie 1 – zagrożenie najmniejsze.

W ramach tego wzorca wyodrębniono 4 poziomy zagrożenia ubóstwem:

- wysoki (0,000 – 0,500);
- umiarkowany (0,501 – 0,600);
- niski (0,601 – 0,700);
- bardzo niski (0,701 – 1).

Analiza nie odzwierciedla potencjału ekonomicznego gmin lub zamożności jego mieszkańców. Wskazuje jedynie na zagrożenie występowania ubóstwem w ujęciu terytorialnym, przy uwzględnieniu 4 przyjętych zmiennych.

¹ Szczegółowe wyjaśnienia metody przyjętej do obliczenia zagrożenia ubóstwem w gminach woj. opolskiego zamieszczono w analizie *Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim. Wielowymiarowa analiza porównawcza opracowana na podstawie metody wzorca rozwoju*, marzec 2012 (więcej na stronie internetowej ROPS w Opolu pod adresem <http://ois.rops-opole.pl/download/Stopien%20zagrozenia%20ubostwem%202011%20r.pdf>).

² *Ubóstwo w Polsce w świetle badań GUS*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2013 http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/WZ_ubostwo_w_polsce_2013.pdf (09.03.2020 r.).

2. Ubóstwo w Polsce i województwie opolskim w latach 2015-2018³

2.1 Zasięg ubóstwa

Według GUS, obserwowany w poprzednich latach w Polsce spadek zasięgu ubóstwa ekonomicznego (w oparciu o wydatki gospodarstw domowych), w 2018 r. został zahamowany. Wzrost zasięgu ubóstwa odnotowano według wszystkich badanych granic, tj. ubóstwo skrajne wzrosło do 5,4% (z 4,3% w 2017 r.), ubóstwo relatywne do 14,2% (z 13,4%), a ubóstwo ustawowe (wg dochodów określonych zgodnie z ustawą o pomocy społecznej) do 10,9% (w 2017 r. 10,7%).

Jednak w przeciwieństwie do wartości krajowych, zasięg ubóstwa w woj. opolskim (wg wszystkich przyjętych granic) nadal się zmniejszał, co sytuowało region w czołówce województw w kraju o najniższych wskaźnikach ubóstwa.

Tabela 1. Zasięg ubóstwa w woj. opolskim w latach 2015–2018 (wg przyjętych w danym roku granic ubóstwa) - % osób w gospodarstwach domowych

Wyszczególnienie	Odsetek osób w gospodarstwach domowych w Polsce i woj. opolskim, żyjących poniżej:											
	granicy ubóstwa skrajnego (minimum egzystencji)				granicy ubóstwa relatywnego				ustawowej granicy ubóstwa			
	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.
Zasięg ubóstwa w woj. opolskim	6,5	5,2	3,2	2,6	13,7	10,6	9,6	9,3	10,6	10,3	7,5	6,2
Dynamika wskaźnika (zmiany wartości wskaźnika r/r)	0,8	0,8	0,6	0,8	1,0	0,8	0,9	1,0	1,0	1,0	0,7	0,8
Zasięg ubóstwa w Polsce (średni)	6,5	4,9	4,3	5,4	15,5	13,9	13,4	14,2	12,2	12,7	10,7	10,9
Wartości wskaźnika ubóstwa woj. opolskiego do wskaźnika w Polsce w %	100,0	106,1	74,4	48,1	88,4	76,3	71,6	65,4	86,9	81,1	70,1	56,9
Pozycja woj. opolskiego wśród województw Polski	9	10	7	3	7	6	4	3	6	7	4	2

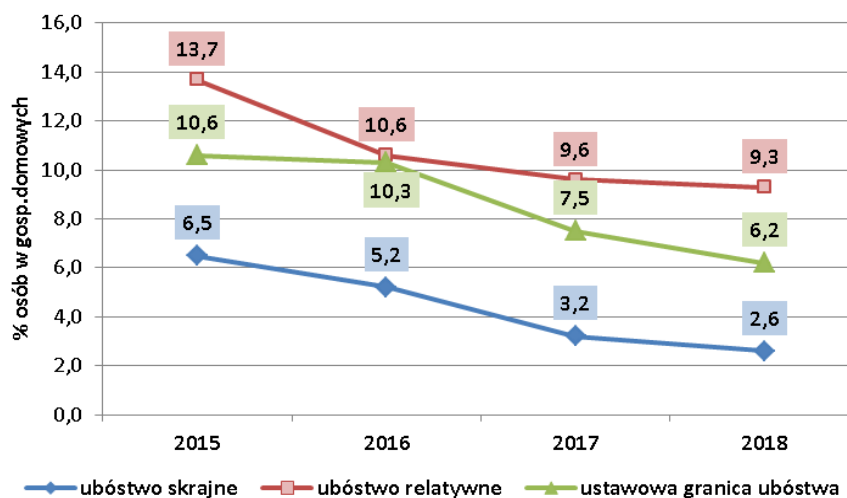
Źródło: Aneks do opracowania sygnałowego Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2017 r., GUS, Warszawa 2018 r., Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2018 r. (na podstawie wyników badań gospodarstw domowych) - Informacja sygnałowa 28.06.2019 r. oraz Dziedziny Bazy Wiedzy - Warunki Życia Ludności - Ubóstwo według województw http://swaid.stat.gov.pl/WarunkiZyciaLudnosci_dashboards/Raporty_predefiniowane/RAP_DBD_WZL_12.aspx (dostęp 27.03.2020 r.)

W 2018 r. wskaźniki ubóstwa w woj. opolskim wynosiły:

- **ubóstwo skrajne** (minimum egzystencji) **dotyczyło 2,6% osób** w gospodarstwach domowych (3 pozycja w kraju) – w Polsce średnio 5,4%. W porównaniu do 2017 r. zakres ubóstwa skrajnego spadł w województwie opolskim o 0,6 pkt proc.;
- **ubóstwo relatywne** (50% przeciętnych wydatków) **dotknęło 9,3%** osób w gospodarstwach domowych (średnio w Polsce 14,2%); woj. opolskie zajęło 3 pozycję w kraju pod względem zasięgu ubóstwa relatywnego, a wartość tego wskaźnika spadła w porównaniu do 2017 r. o 0,3 pkt proc.;
- **ustawowa granica ubóstwa** (dochody są mniejsze niż wyznaczony próg ustawowy) **objęła 6,2% osób** w gospodarstwach domowych (w Polsce 10,9%), a mniej niż w woj. opolskim było tylko w woj. zachodniopomorskim – 5,4%. W porównaniu do 2017 r. zakres ubóstwa „ustawowego” spadł o 1,3 pkt proc.

³ Opracowano na podstawie informacji Głównego Urzędu Statystycznego Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2018 r. (na podstawie wyników badań gospodarstw domowych) - Informacja sygnałowa 28.06.2019 r., Warszawa 2019. oraz innych informacji zamieszczonych na stronie internetowej GUS, w tym w Dziedziny Bazy Wiedzy.

Wykres 1. Zasięg ubóstwa w woj. opolskim w latach 2015-2018 wg wyznaczonych granic ubóstwa (% osób w gospodarstwach domowych)



Źródło: opracowanie własne na podstawie *Zasięgu ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2018 r.*, GUS, Warszawa 2019.

W latach 2015-2018 zasięg ubóstwa ekonomicznego w woj. opolskim spadł wg wszystkich granic ubóstwa, z tego:

- ✓ ubóstwo skrajne – o 3,9 pkt proc.;
- ✓ ubóstwo relatywne – o 4,4 pkt proc.;
- ✓ wg ustawowej granicy ubóstwa – o 4,4 pkt proc.

2.2 Zróżnicowanie zasięgu ubóstwa skrajnego w Polsce – wg grup społecznych i wieku

Z punktu widzenia skuteczności działań, których celem jest ograniczenie skutków ubóstwa, szczególnie ważna jest obserwacja sytuacji gospodarstw domowych żyjących poniżej granicy ubóstwa skrajnego (egzystencjalnego). Zgodnie z danymi GUS do najbardziej zagrożonych ubóstwem skrajnym należą gospodarstwa domowe:

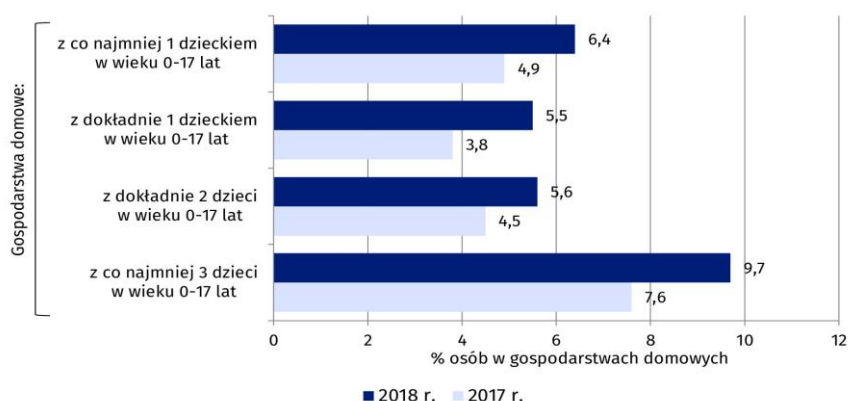
- ✓ **utrzymujące się z niezarobkowych źródeł dochodów**, szczególnie osób bezrobotnych (najbardziej zagrożone ubóstwem skrajnym są rodziny utrzymujące się z innych niż zarobkowe źródła dochodów – 14,1%) oraz rolnicy – 11,0% i renciści – 8,4%;
- ✓ **o niskim poziomie wykształcenia** (najbardziej zagrożone ubóstwem są gospodarstwa z głową gospodarstwa o wykształceniu co najwyżej gimnazjalnym – 11,9%, lub zasadniczym zawodowym – 8,4%);
- ✓ **z co najmniej jedną osobą niepełnosprawną** (7,8%, a z niepełnosprawną głową rodziny 8,0%);
- ✓ **wielodzietne** (najbardziej zagrożone skrajnym ubóstwem są rodziny wielodzietne z co najmniej trójką dzieci w wieku 0-17 lat - 9,7%, lub rodziny z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu, tj. w wieku 0-14 lat albo 15-25 lat – 7,0%);
- ✓ **mieszkańców wsi**, którzy zagrożeni są ubóstwem skrajnym 3-krotnie częściej (9,4%) niż mieszkańcy miast (2,8%).⁴

⁴ *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2018 r. (na podstawie wyników badań gospodarstw domowych)*, GUS, Warszawa 2019, s. 3-5.

W latach 2017-2018 największe wzrosty w zakresie ubóstwa skrajnego odnotowano wśród gospodarstw domowych:

- z dziećmi na utrzymaniu (0-17 lat) – o ok. 2 pkt proc., tj. z 1 dzieckiem (z 3,8% do 5,5%) oraz co najmniej 3 dzieci (z 7,6% do 9,7%);
- z obecnością osób niepełnosprawnych, w których niepełnosprawna była głowa gospodarstwa (z 6,3% do 8,0%);
- z dziećmi na utrzymaniu (najwięcej z 1 dzieckiem – z 1,3% do 1,9%, oraz z co najmniej 3 dzieci – z 6,4% do 7,0%);
- z wykształceniem głowy gospodarstwa domowego co najmniej gimnazjalnym (z 10,0% do 11,9%) oraz zasadniczym zawodowym (z 6,6% do 8,4%);
- znajdujących się na wsi (z 7,3% do 9,4%).

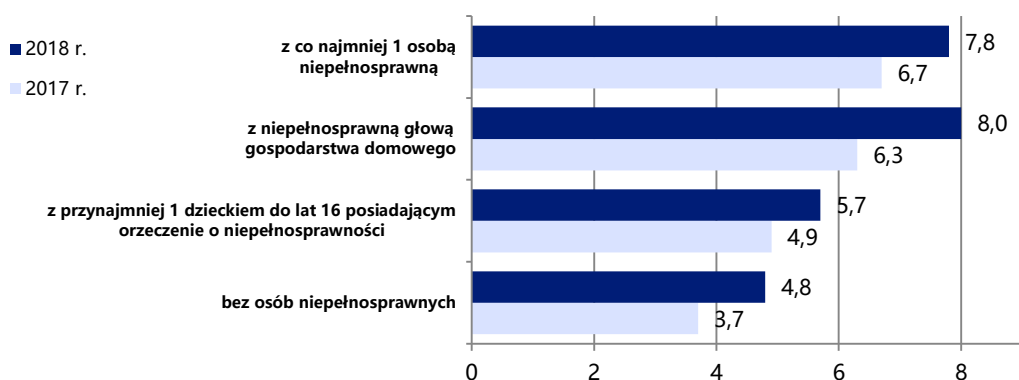
Wykres 2. Zasięg ubóstwa skrajnego w Polsce w 2017 r. i 2018 r. w gospodarstwach domowych z dziećmi w wieku 0-17 lat



Źródło: Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2018 r., GUS, Warszawa 2019, s. 4.

Jednocześnie w 2018 r. – podobnie jak w 2017 r., najniższe zagrożenie skrajnym ubóstwem wystąpiło w gospodarstwach domowych: utrzymujących się z pracy na własny rachunek (ok. 3%), 1-osobowych (ok. 2%), małżeństw bez dzieci lub z 1 dzieckiem (mniej niż 2%) oraz wśród mieszkańców dużych miast (pow. 200 tys. ludności) i głową rodziny z wykształceniem wyższym (po ok. 1%, co oznacza, że skrajnym ubóstwem dotknięta była co setna osoba).⁵

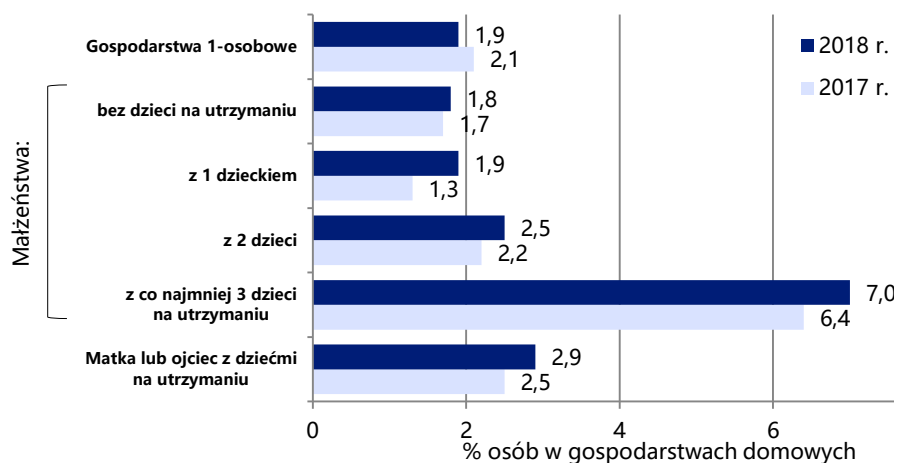
Wykres 3. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2017 r. i 2018 r. wg obecności osób z orzeczeniem o niepełnosprawności w gospodarstwie domowym



Źródło: Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2018 r., GUS, Warszawa 2019, s. 5

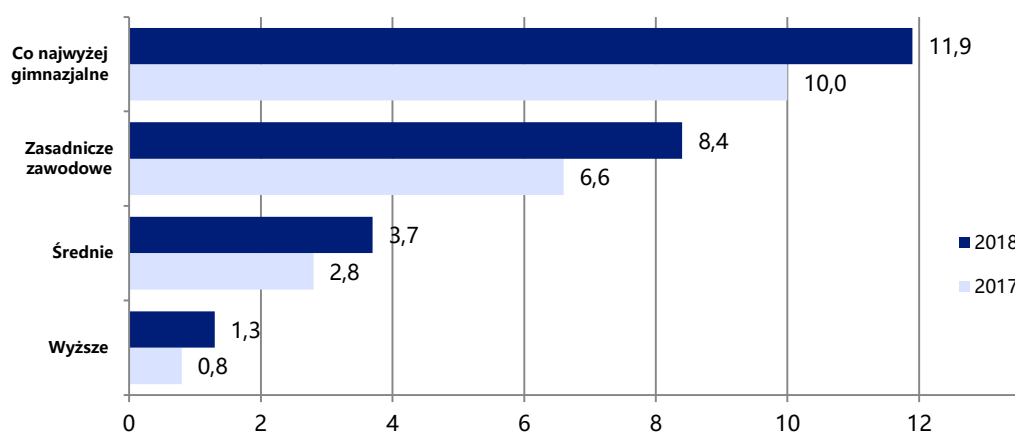
⁵ Tamże

Wykres 4. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2017 r. i 2018 r. wg typów gospodarstw domowych⁶



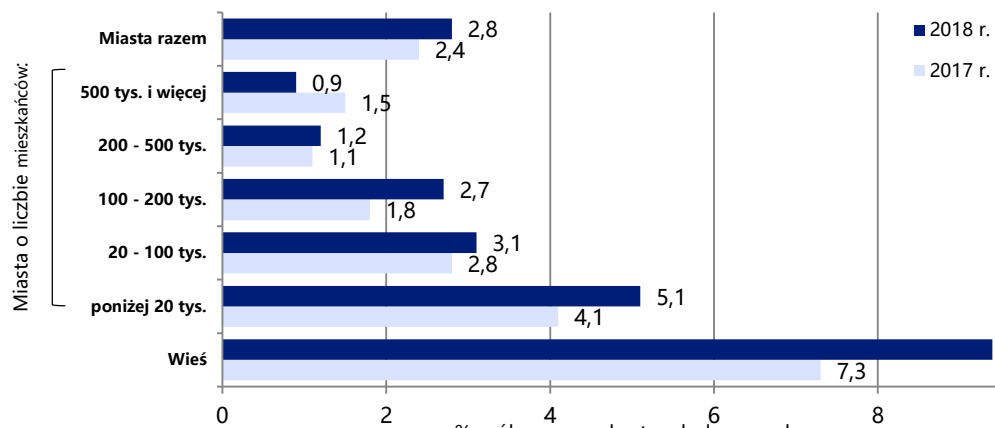
Źródło: Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2018 r., GUS, Warszawa 2019, s. 4

Wykres 5. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2017 r. i 2018 r. wg wykształcenia głowy gospodarstwa domowego



Źródło: Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2018 r., GUS, Warszawa 2019, s. 5

Wykres 6. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2017 r. i 2018 r. wg klasy miejscowości zamieszkania



Źródło: Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2018 r., GUS, Warszawa 2019, s. 5

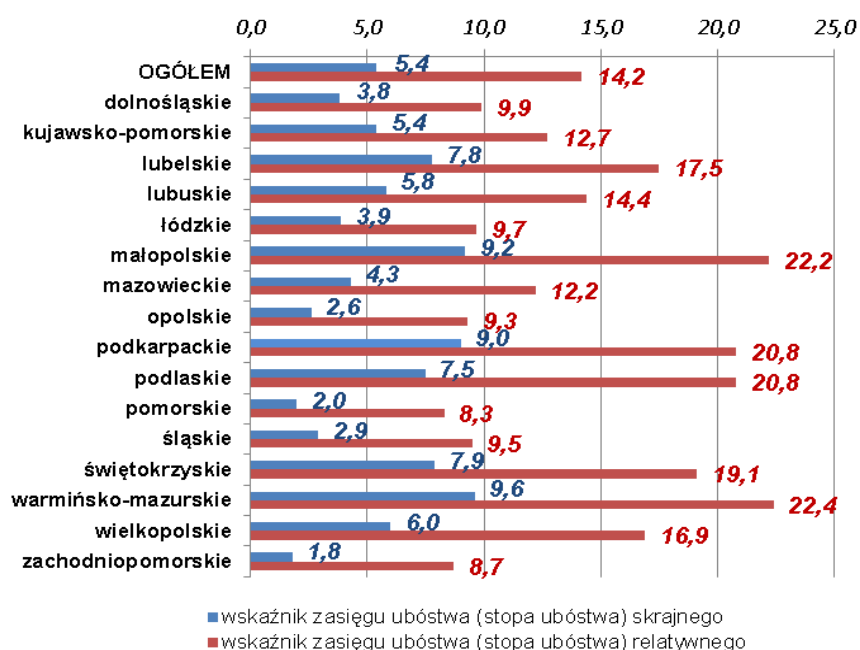
⁶ W grupie małżeństw uwzględnione zostały także związki nieformalne.

2.3 Zasięg ubóstwa skrajnego i relatywnego wg województw w 2018 r.

Ubóstwem skrajnym najbardziej zagrożeni są (pow. 7% osób w gospodarstwach domowych) mieszkańcy sześciu województw: lubelskiego, małopolskiego, podkarpackiego (najwięcej – 9%), podlaskiego, świętokrzyskiego i warmińsko-mazurskiego, a najmniej mieszkańcy województw zachodniopomorskiego, pomorskiego, opolskiego i śląskiego (poniżej 3%).

Ubóstwo relatywne było najniższe (poniżej 10%) w województwach: pomorskim, zachodniopomorskim, opolskim, śląskim, łódzkim i dolnośląskim, a najwyższe (pow. 20%) w województwach: warmińsko-mazurskim (najwięcej – 22,4%), małopolskim, podkarpackim i podlaskim.⁷

Wykres 7. Wskaźnik zasięgu ubóstwa skrajnego i relatywnego w Polsce w 2018 r. - wg województw



Źródło: GUS, Dziedziczne Bazy Wiedzy - Warunki Życia Ludności – Ubóstwo według województw http://swaid.stat.gov.pl/WarunkiZyciaLudnosci_dashboards/Raporty_predefiniowane/RAP_DBD_WZL_12.aspx (27.03.2020 r.) oraz Zasięg ubóstwa ekonomicznego w województwie opolskim w 2018 r. – Informacja sygnałna, 28.09.2019 r., Urząd Statystyczny w Opolu (27.03.2020 r.).

2.4 Granice ubóstwa w latach 2015-2018

W latach 2015-2018 wzrosły wartości granic ubóstwa skrajnego i relatywnego dla wybranych typów gospodarstw domowych (1- i 4-osobowych), natomiast w 2018 r. (w latach 2015-2017 pozostawała bez zmian) została podwyższona wartość granicy ubóstwa ustawowego, tj.:

- granica ubóstwa skrajnego wzrosła w 2018 r. o 2,2% (dla gospodarstwa jednoosobowego do 595 zł, a dla 4-osobowej rodziny do 1 606 zł);
- granica ubóstwa relatywnego wzrosła dla obu typów gospodarstw o 1,4%, tj. w 2018 r. dla gospodarstwa 1-osobowego do 810 zł, a dla 4-osobowej rodziny do 2 187 zł.

⁷ Zasięg ubóstwa ekonomicznego w województwie opolskim w 2018 r., s. 3.

W 2018 r. – w porównaniu do 2017 r., ustawowa granica ubóstwa była wyższa od minimum egzystencji (ubóstwo skrajne):

- dla 1-osobowego gospodarstwa o 17,8%;
- dla 4-osobowej rodziny o 31,5%.

Jednocześnie w 2018 r. wartość ustawowej granicy ubóstwa wzrosła w relacji do granicy relatywnej i stanowiła odpowiednio:

- dla gospodarstwa jednoosobowego – 86,5% granicy relatywnej (więcej niż w 2017 r. o 7,2 pkt proc.);
- dla 4-osobowej rodziny z dziećmi – 96,6% (więcej niż w 2017 r. o 1,3 pkt proc.).

Tabela 2. Wartości granic ubóstwa wg wybranych typów gospodarstw domowych w latach 2015-2018 (w zł)^a

Wyszczególnienie	Wybrane gospodarstwa domowe w latach 2015-2018							
	gospodarstwa 1-osobowe				gospodarstwa 4-osobowe (2 dorosłych i 2 dzieci do lat 14)			
	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.
Granica ubóstwa skrajnego (minimum egzystencji)	545	550	582	595	1 472	1 486	1 571	1 606
Granica ubóstwa relatywnego	734	770	799	810	1 982	2 080	2 157	2 187
Ustawowa granica ubóstwa ^b	634	634	634	701	2 056	2 056	2 056	2 112
% wartości granicy ustawowej w relacji do granicy ubóstwa skrajnego	116,3	115,3	108,9	117,8	139,7	138,4	130,9	131,5
% wartości granicy ustawowej w relacji do granicy ubóstwa relatywnego	86,4	82,3	79,3	86,5	103,7	98,8	95,3	96,6

^a Poziom granicy w IV kwartale

^b dla osoby samotnie gospodarującej próg ubóstwa wynosił: do października 2012 r. – 477 zł, od października 2012 r. do września 2015 r. – 542 zł, od października 2015 r. do września 2018 r. – 634 zł., a od października 2018 r. – 701 zł. Dla osoby w gospodarstwie wieloosobowym próg ubóstwa wynosił: do września 2012 r. – 351 zł, od października 2012 r. do września 2015 r. – 456 zł, od października 2015 r. do września 2018 r. – 514 zł, a od października 2018 r. – 528 zł.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Zasięgu ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2018 r.*, GUS, Warszawa 2019, s. 6.

Obserwowany w latach 2014-2019 w woj. opolskim systematyczny spadek zasięgu ubóstwa (zwłaszcza skrajnego), wpływa m.in. na spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej.

W latach 2014-2019 liczba świadczeniobiorców ośrodków pomocy społecznej spadła o prawie 34% (o 13,5 tys. – do 26 395 osób), w tym w samym 2019 r. o 2 295 osób, tj. o kolejne 8%.

W 2019 r. liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej stanowiła 2,7% ludności województwa (o 0,2 pkt proc. mniej niż w 2018 r. oraz 0,5 pkt proc. mniej niż w 2017 r.).

3. Bezrobocie jako istotna przyczyna ubóstwa

Wg stanu na 31 grudnia 2019 r. w woj. opolskim zarejestrowano 20 948 osób bezrobotnych (spadek w stosunku do 2018 r. o 1 715 osób, tj. o 7,6%).

Stopa bezrobocia wyniosła 5,8% (w 2018 r. 6,3%, a 2017 r. 7,2%), co sytuowało woj. opolskie na 9 miejscu w kraju (wyższą stopę bezrobocia miało siedem województw).

Średni wskaźnik stopy bezrobocia w Polsce był niższy niż w woj. opolskim i wyniósł 5,2% (w 2018 r. – 5,8%).

W 2019 r. - podobnie jak w ubiegłych latach, najwyższą stopę bezrobocia miały powiaty: głubczycki i prudnicki (po 8,9%), a najniższą Miasto Opole (2,7%).

Jednocześnie – w przeciwieństwie do lat 2014-2018, w których liczba bezrobotnych spadała we wszystkich powiatach województwa opolskiego – **w 2019 r. po raz pierwszy odnotowano minimalny wzrost liczby bezrobotnych w trzech powiatach** (namysłowskim - o 41 osób, strzeleckim – o 27 osób, oraz krapkowickim – o 22 osoby). W pozostałych powiatach, podobnie jak w ubiegłych latach, liczba bezrobotnych zmniejszyła się (najwięcej w Mieście Opolu – o 324 osoby, oraz powiecie brzeskim – o 323 osoby, a najmniej w powiecie oleskim – o 21 osób).

Pomimo kolejnego spadku stopy bezrobocia w skali całego woj. opolskiego – także po raz pierwszy od 2014 r., **w dwóch powiatach województwa stopa bezrobocia wzrosła** (krapkowickim z 5,2% do 5,4% oraz namysłowskim z 7,4% do 8,0%), **a w jednym pozostała na tym samym poziomie** (strzeleckim – 5,1%). W pozostałych powiatach stopa bezrobocia była niższa niż w 2018 r., w tym najwięcej spadła w powiecie brzeskim (o 1,2 pkt proc.).

Tabela 3. Bezrobocie w woj. opolskim w latach 2017-2019

Lp.	Powiat	Liczba bezrobotnych według stanu na 31 grudnia					Stopa bezrobocia w proc. *			
		2017 r.	2018 r.	2019 r.	Wzrost/spadek liczby bezrobotnych w 2019 r. w stosunku do 2018 r. - liczba	Wzrost/spadek w 2019 r. w % 2018 r.=100%	2017 r.	2018 r.	2019 r.	Wzrost/spadek w pkt. procentowych w stosunku do 2018 r.
1.	brzeski	2 909	2 479	2 156	-323	87,0	10,1	8,9	7,7	-1,2
2.	głubczycki	1 729	1 472	1 379	-93	93,7	11,0	9,5	8,9	-0,6
3.	kędzierzyńsko-kozielski	3 058	2 705	2 476	-229	91,5	9,0	8,0	7,3	-0,7
4.	kluczborski	1 699	1 561	1 475	-86	94,5	8,1	7,4	7,1	-0,3
5.	krapkowicki	1 493	1 435	1 457	22	101,5	5,5	5,2	5,4	0,2
6.	namysłowski	1 261	1 026	1 067	41	104,0	9,4	7,4	8,0	0,6
7.	nyski	3 840	3 250	2 981	-269	91,7	9,2	7,9	7,2	-0,7
8.	oleski	1 188	1 027	1 006	-21	98,0	4,9	4,2	4,0	-0,2
9.	opolski	2 767	2 226	1 926	-300	86,5	7,0	6,3	5,5	-0,8
10.	prudnicki	1 757	1 655	1 495	-160	90,3	10,1	9,5	8,9	-0,6
11.	strzelecki	1 384	1 273	1 300	27	102,1	5,4	5,1	5,1	0,0
12.	Miasto Opole	2 981	2 554	2 230	-324	87,3	4,1	3,3	2,7	-0,6
Woj. opolskie - razem		26 066	22 663	20 948	-1 715	92,4	7,2	6,3	5,8	-0,5

* stan na 31 grudnia

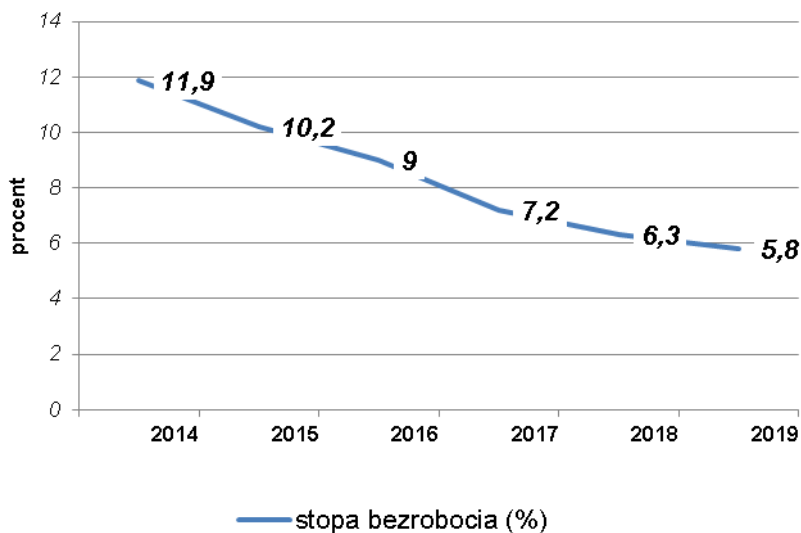
Źródło: obliczenia własne na podstawie *Analizy sytuacji na rynku pracy województwa opolskiego* w 2017 r. i 2018 r., WUP w Opolu oraz Banku Danych Lokalnych GUS – Baza Dziedzina: Rynek pracy (26.03.2020 r.).

Wśród najważniejszych przyczyn spadku liczby zarejestrowanych bezrobotnych oraz stopy bezrobocia (w latach 2014 – 2019 z 11,9% do 5,8%) wymienić należy:

- utrzymującą się dobrą sytuację na rynku pracy woj. opolskiego, w tym szczególnie wzrost przeciętnego zatrudnienia, które 2019 r. w sektorze przedsiębiorstw zwiększyło się o 3,1% do poziomu 107,6 tys. osób (w 2018 r. wzrost wynosił 5,1%);

- nadal utrzymującą się korzystną tendencję większej liczby pracujących niż biernych zawodowo (mimo spadku liczby pracujących wg BAEL do 2,9% w 2019 r. z 3,4% w 2018 r.);⁸
- wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw (pow. 9 osób) – w okresie od stycznia do grudnia 2019 r. do 4 955,31 zł, tj. o 7,8% więcej niż w 2018 r. (w 2018 r. wzrost wyniósł 4,8%).⁹

Wykres 8. Stopa bezrobocia w woj. opolskim w latach 2014 – 2019



Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych WUP w Opolu oraz GUS (za lata 2014-2019)

⁸ BAEL – badanie aktywności ekonomicznej ludności osób w wieku 15-74 lat, zgodnie z zaleceniami UE, prowadzone w Polsce przez GUS co kwartał.

⁹ *Sytuacja społeczno-gospodarcza województwa opolskiego w grudniu 2019 r.* – Informacja sygnałna, 31.01.2020 r., Urząd Statystyczny w Opolu <https://opole.stat.gov.pl/dla-mediow/informacje-prasowe/sytuacja-spoleczo-gospodarcza-wojewodztwa-opolskiego-w-grudniu-2019-r-,10,38.html> (27.03.2020 r.).

Tabela 4. Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim
obliczony wg metody wzorca rozwoju – stan na 31.12.2019 r. – układ gminny

Lp.	Gmina	Wskaźnik miernika rozwoju w 2019 r. (stopień zagrożenia ubóstwem)	Lp.	Gmina	Wskaźnik miernika rozwoju w 2019 r. (stopień zagrożenia ubóstwem)
1.	Prószków	1	37.	Strzeleczy	0,578
2.	Ozimek	0,776	38.	Reńska Wieś	0,577
3.	Dobrzeń Wlk.	0,749	39.	Lewin Brzeski	0,577
4.	Zdzieszowice	0,737	40.	Popielów	0,577
5.	Dąbrowa	0,713	41.	Kluczbork	0,570
6.	Opole	0,697	42.	Namysłów	0,570
7.	Bierawa	0,694	43.	Korfantów	0,569
8.	Lasowice Wlk.	0,683	44.	Olszanka	0,569
9.	Chrzastowice	0,669	45.	Kolonowskie	0,569
10.	Turawa	0,662	46.	Cisek	0,567
11.	Radłów	0,655	47.	Murów	0,567
12.	Leśnica	0,648	48.	Gorzów Śl.	0,564
13.	Strzelce Op.	0,646	49.	Krapkowice	0,562
14.	Izbicko	0,646	50.	Kietrz	0,561
15.	Walce	0,642	51.	Głuchołazy	0,559
16.	Dobrodzień	0,639	52.	Domaszowice	0,554
17.	Komprachcice	0,630	53.	Zębowice	0,553
18.	Tarnów Op.	0,624	54.	Brzeg	0,551
19.	Praszka	0,623	55.	Niemodlin	0,550
20.	Biała	0,620	56.	Pokój	0,550
21.	Tułowice	0,618	57.	Łambinowice	0,547
22.	Pawłowiczki	0,618	58.	Pakosławice	0,547
23.	Zawadzkie	0,617	59.	Paczków	0,547
24.	Łubniany	0,613	60.	Kędzierzyn-Koźle	0,541
25.	Grodków	0,613	61.	Wilków	0,539
26.	Ujazd	0,604	62.	Baborów	0,539
27.	Olesno	0,603	63.	Branice	0,537
28.	Rudniki	0,603	64.	Świerczów	0,537
29.	Polska Cerekiew	0,598	65.	Wołczyn	0,536
30.	Lubsza	0,596	66.	Byczyna	0,534
31.	Głogówek	0,595	67.	Lubrza	0,533
32.	Jemielnica	0,592	68.	Głubczyce	0,528
33.	Skoroszyce	0,588	69.	Otmuchów	0,527
34.	Gogolin	0,586	70.	Prudnik	0,520
35.	Nysa	0,585	71.	Kamiennik	0,514
36.	Skarbimierz	0,582			

bardzo niski

Niski

umiarkowany

wysoki

Tabela 5. Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim
obliczony wg metody wzorca rozwoju – stan na 31.12.2019 r. – układ powiatowy

Lp.	Powiat / Gmina	Wskaźnik	Lp.	Powiat / Gmina	Wskaźnik
BRZEG			OLESNO		
1.	Brzeg	0,551	1.	Dobrodzień	0,639
2.	Skarbimierz	0,582	2.	Gorzów Śl.	0,564
3.	Grodków	0,613	3.	Olesno	0,603
4.	Lewin Brzeski	0,577	4.	Praszka	0,623
5.	Lubsza	0,596	5.	Radłów	0,655
6.	Olszanka	0,569	6.	Rudniki	0,603
GŁUBCZYCE			7.	Zębowice	0,553
1.	Baborów	0,539	OPOLE		
2.	Branice	0,537	1.	Chrząstowice	0,669
3.	Głubczyce	0,528	2.	Dąbrowa	0,713
4.	Kietrz	0,561	3.	Dobrzeń Wik.	0,749
KĘDZIERZYN - KOŹLE			4.	Komprachcice	0,630
1.	Kędzierzyn-Koźle	0,541	5.	Łubniany	0,613
2.	Bierawa	0,694	6.	Murów	0,567
3.	Cisek	0,567	7.	Niemodlin	0,550
4.	Pawłowiczki	0,618	8.	Ozimek	0,776
5.	Polska Cerekiew	0,598	9.	Popielów	0,577
6.	Reńska Wieś	0,577	10.	Prószków	1
KLUCZBORK			11.	Tarnów Op.	0,624
1.	Byczyna	0,534	12.	Tułowice	0,618
2.	Kluczbork	0,570	13.	Turawa	0,662
3.	Lasowice Wik.	0,683	1.	OPOLE MIASTO	0,697
4.	Wołczyn	0,536	PRUDNIK		
KRAPKOWICE			1.	Biała	0,620
1.	Gogolin	0,586	2.	Głogówek	0,595
2.	Krapkowice	0,562	3.	Lubrza	0,533
3.	Strzeleczyki	0,578	4.	Prudnik	0,520
4.	Walce	0,642	STRZELCE OP.		
5.	Zdzieszowice	0,737	1.	Izbicko	0,646
NAMYŚLÓW			2.	Jemielnica	0,592
1.	Domaszowice	0,554	3.	Kolonowskie	0,569
2.	Namysłów	0,570	4.	Leśnica	0,648
3.	Pokój	0,550	5.	Strzelce Op.	0,646
4.	Świerczów	0,537	6.	Ujazd	0,604
5.	Wilków	0,539	7.	Zawadzkie	0,617
NYSA			Stopień zagrożenia ubóstwem		
1.	Głuchołazy	0,559	bardzo niski		
2.	Kamiennik	0,514	niski		
3.	Korfantów	0,569	umiarkowany		
4.	Łambinowice	0,547	wysoki		
5.	Nysa	0,585			
6.	Otmuchów	0,527			
7.	Paczków	0,547			
8.	Pakosławice	0,547			
9.	Skoroszyce	0,588			

Metoda *wzorca rozwoju* pozwoliła ustalić, że – podobnie jak w latach 2017-2018, w roku 2019 brak było w woj. opolskim gmin o wysokim stopniu zagrożenia ubóstwem.

Umiarkowany stopień ubóstwa odnotowano w 43 gminach (o 4 mniej niż w 2018 r.), zlokalizowanych w powiatach:

- nyskim (wszystkie 9 gmin: Głuchołazy, Kamiennik, Korfantów, Łambinowice, Nysa, Otmuchów, Paczków, Pakosławice i Skoroszyce);
- namysłowskim (wszystkie 5 gmin: Domaszowice, Namysłów, Pokój, Świerczów i Wilków);
- brzeskim (5 gmin: Brzeg, Skarbimierz, Lewin Brzeski, Lubsza i Olszanka);
- głubczyckim (wszystkie 4 gminy: Baborów, Branice, Głubczyce i Kietrz);
- kędzierzyńsko-kozielskim (4 gminy: Kędzierzyn-Koźle, Cisek, Polska Cerekiew i Reńska Wieś);
- kluczborskim (3 gminy: Byczyna, Kluczbork i Wołczyn);
- krapkowickim (3 gminy: Gogolin, Krapkowice i Strzeleczyki);
- opolskim (3 gminy: Murów, Niemodlin i Popielów);
- prudnickim (3 gminy: Głogówek, Lubrza i Prudnik);
- oleskim (2 gminy: Gorzów Śl. i Zębowice);
- strzeleckim (2 gminy: Jemielnica i Kolonowskie).

Niski stopień ubóstwa występuje w 23 gminach znajdujących się powiatach:

- opolskim (6 gmin: Chrzastowice, Komprachcice, Łubniany, Tarnów Op., Tułowice i Turawa);
- strzeleckim (5 gmin: Izbicko, Leśnica, Strzelce Op., Ujazd i Zawadzkie);
- oleskim (5 gmin: Dobrodzień, Olesno, Praszka, Radłów i Rudniki);
- kędzierzyńsko-kozielskim (2 gminy: Bierawa i Pawłowiczki);
- prudnickim (1 gmina: Biała);
- brzeskim (1 gmina: Grodków);
- kluczborskim (1 gmina: Lasowice Wlk.);
- krapkowickim (1 gmina: Walce);
- Opole Miasto.

Natomiast bardzo niski stopień zagrożenia ubóstwem odnotowano w 5 gminach w powiatach:

- opolskim (4 gminy: Dąbrowa, Dobrzeń Wlk., Ozimek i Prószków);
- krapkowicki (1 gmina: Zdzeszowice).

W 2019 r. odnotowano minimalne zmiany w zakresie stopnia zagrożenia ubóstwem:

- o 1 spadła (z 6 do 5) liczba gmin, które w 2018 r. zaliczone były do grupy o *bardzo niskim* stopniu zagrożenia ubóstwem,
- o 5 wzrosła (z 18 do 23) liczba gmin o *niskim* stopniu zagrożenia ubóstwem,
- o 4 zmniejszyła się liczba gmin, które uzyskały *umiarkowany* stopień zagrożenia,
- **żadna gmina** (podobnie jak w latach 2017-2018) **nie znalazła się w grupie wysokiego stopnia zagrożenia ubóstwem**, co oznacza, że w większości samorządów umocniły się występujące w poprzednikach latach wskaźniki *miary rozwoju*.

Świadczy to o utrwaleniu (a w 2019 r. nawet minimalnej poprawie), korzystnej sytuacji społecznej województwa opolskiego, w tym szczególnie w obszarze problemów ubóstwa ekonomicznego (w 2019 r. gminy miały zbliżone lub nieznacznie lepsze wskaźniki *miary rozwoju* niż w 2018 r., choć nadal większość z nich jest w grupie o umiarkowanym stopniu zagrożenia ubóstwem i tylko nieznacznie przekracza połowę miernika rozwoju, tj. 0,500 - wyznaczającej granicę zagrożenia ubóstwem w stopniu wysokim; jednocześnie istotna

zmiana w znacznej części gmin jednego ze wskaźników, np. bezrobocia lub osób korzystających z pomocy z powodu ubóstwa, może wpłynąć na pogorszenie się ich miary rozwoju i usytuowanie gmin w innych niż dotychczas grupach zagrożenia ubóstwem).

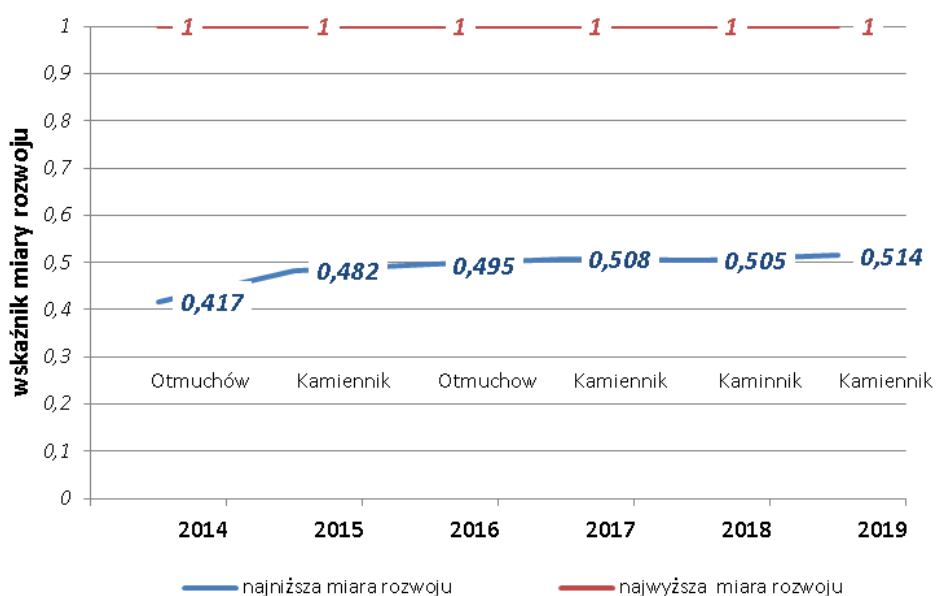
Wśród czynników, które decydują o utrwaleniu korzystnych wskaźników społecznych wymienia się:

- dalszy, postępujący spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych i stopy bezrobocia (w latach 2017-2019 liczba bezrobotnych w woj. opolskim spadła o 20%, a stopa bezrobocia obniżyła się o ponad 1,4 pkt proc.), przy czym spadek tych wskaźników był w 2019 r. prawie dwukrotnie mniejszy niż w latach poprzednich (od 2014 r. liczba bezrobotnych zmniejszała się corocznie średnio o 15%, a stopa bezrobocia o 1,6 pkt proc., podczas gdy w 2019 r. było to odpowiednio 7,6% i 0,5 pkt. proc.);
- kolejne zmniejszenie się świadczeniobiorców ośrodków pomocy społecznej (o prawie 34% od 2014 r., w tym w 2019 r. - w porównaniu do 2018 r., o kolejne 8%).

Wpłynęło to na 4 zmienne, przyjęte do obliczenia stopnia zagrożenia ubóstwem, oraz wyliczone na ich podstawie wskaźnik miernika rozwoju dla poszczególnych gmin.

W 2019 r. najniższa wartość miary rozwoju wyniosła 0,514, tj. o 9 pkt więcej niż w 2018 r. (0,505).

Wykres 9. Gminy o najwyższych i najniższych wskaźnikach miary rozwoju w latach 2014-2019



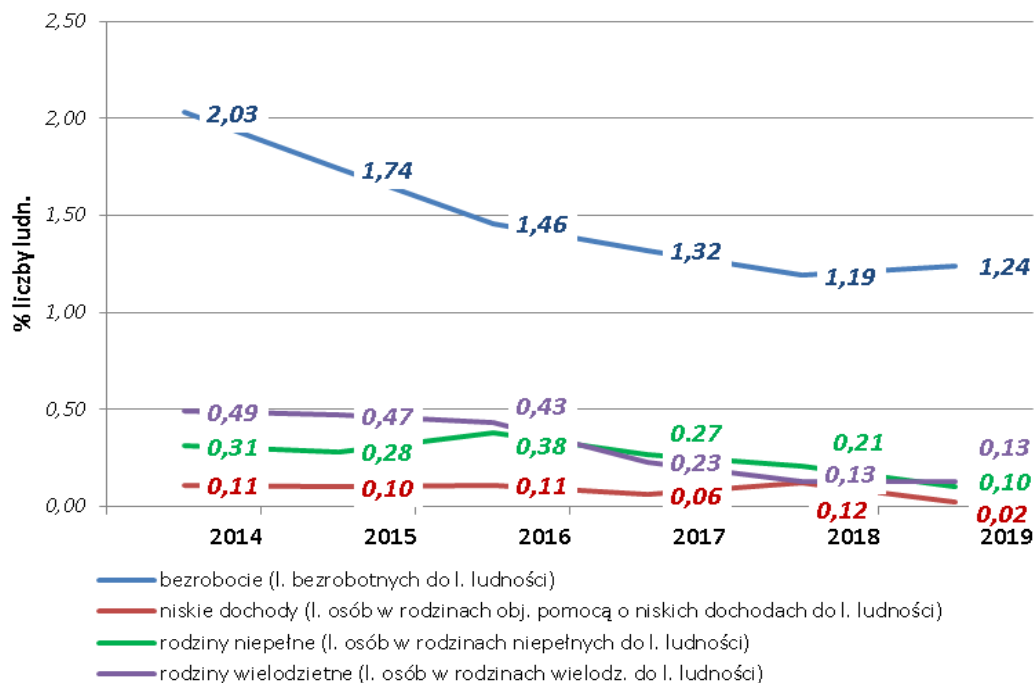
W 2019 r. - podobnie jak w latach poprzednich – najmniejsze zagrożenie ubóstwem odnotowano w Gminie Prószków (miara rozwoju o wartości 1 od 2014 r.), a gminą najbardziej zagrożoną ubóstwem był Kamiennik (miara rozwoju o wartości 0,514).

Wskaźniki poszczególnych zjawisk, wpływających w 2019 r. na stopień zagrożenia ubóstwem (przyjęte do obliczenia tego zjawiska) zawierały się w przedziałach:

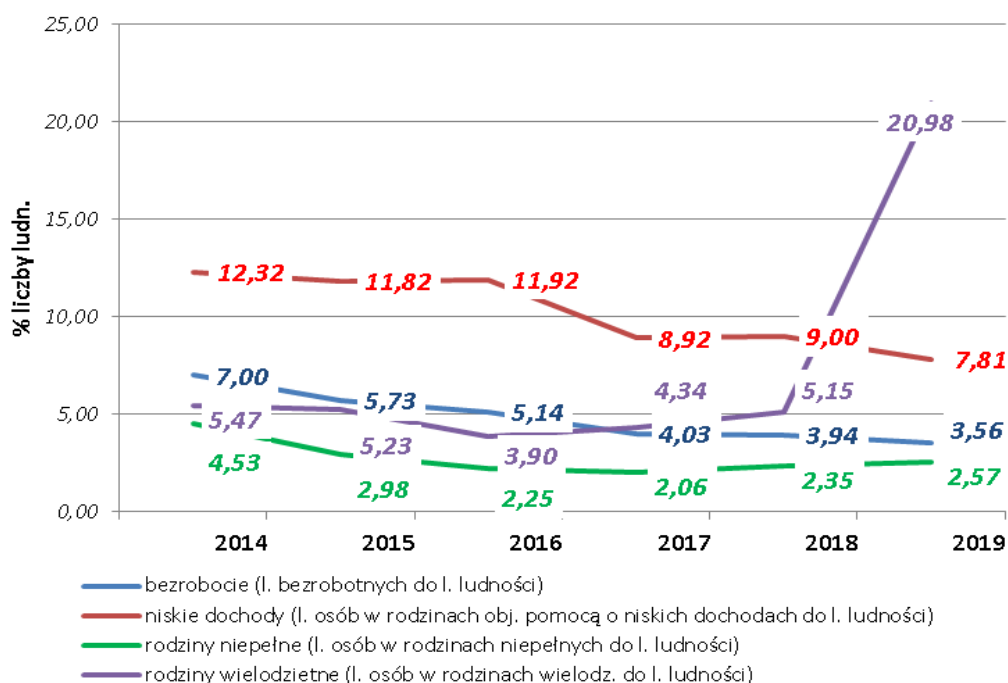
- bezrobocie – od 1,24% w Prószkowie do 3,56% w Prudniku;
- niskie dochody – od 7,81% w Branicach do 0,02% w Dobrzeniu Wlk.;

- rodziny niepełne – od 2,57% w Kamienniku do 0,10% w Prószkowie,
- rodziny wielodzietne – od 20,98% w Kamienniku do 0,13% w Prószkowie.

Wykres 10. Najniższe wartości zmiennych przyjętych do obliczenia stopnia zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim w latach 2014-2019



Wykres 11. Najwyższe wartości zmiennych przyjętych do obliczenia stopnia zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim w latach 2014-2019



Najwyższe i najniższe wartości zmiennych w 2019 r., przyjęte do obliczeń, przyjmują niższe lub podobne wartości jak w roku poprzednim, z wyjątkiem wskaźnika rodzin wielodzietnych (20,98 w Kamienniku), który jednak jest jedynym odstępstwem, bez istotnych

konsekwencji dla całościowych wyników badań (w pozostałych gminach najwyższy wskaźnik rodzin wielodzietnych nie przekracza 3,9).¹⁰

5. Wsparcie dla osób zagrożonych ubóstwem w woj. opolskim

5.1 Klienci ośrodków pomocy społecznej

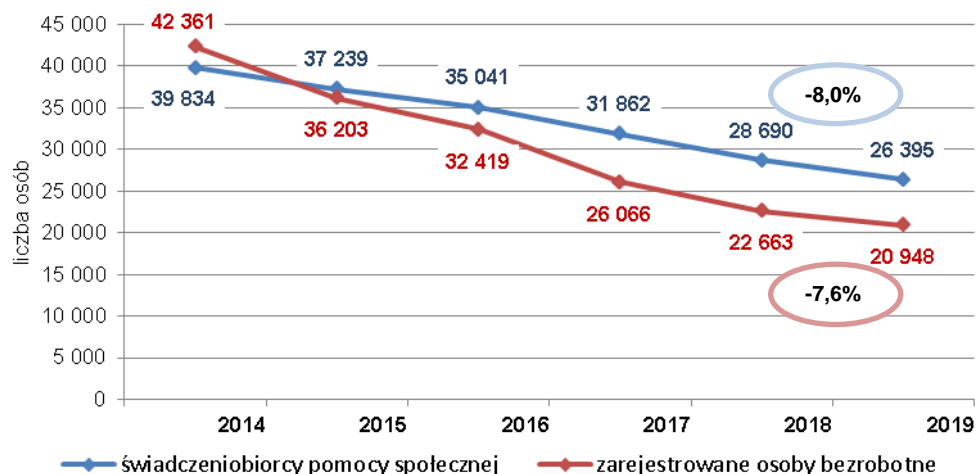
W 2019 r. pomocą społeczną w gminach województwa opolskiego objęto 26 395 osób i rodzin, co stanowiło 2,7% mieszkańców województwa. W porównaniu do 2018 r. liczba beneficjentów pomocy społecznej spadła o 8,0%, a liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych o 7,6%.

W stosunku do 2014 r. spadek liczby korzystających z pomocy społecznej wyniósł 13 439 osoby (o prawie 34%), a liczba osób bezrobotnych zmniejszyła się o ponad 51%.

W 2019 r. w rodzinach świadczeniobiorców pomocy społecznej było ogółem 39 750 osób, czyli wskaźnik deprivacji lokalnej¹¹ wyniósł 4,0% (był niższy niż w 2018 r. o 0,3 pkt proc).

Podobnie jak w latach poprzednich – w 2019 r. spadek liczby klientów pomocy społecznej był efektem korzystnej sytuacji na opolskim rynku pracy (choć w IV kw. 2019 r. liczba bezrobotnych zaczęła wzrastać, z 20 006 w końcu września do 20 948 w grudniu, tj. o 942 osoby), a także poprawy warunków życia mieszkańców województwa.

Wykres 12. Beneficjenci pomocy społecznej (ośrodków pomocy społecznej) oraz zarejestrowani bezrobotni w woj. opolskim w latach 2014-2019



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie sprawozdań MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za lata 2014-2019 oraz danych WUP w Opolu za lata 2014-2019.

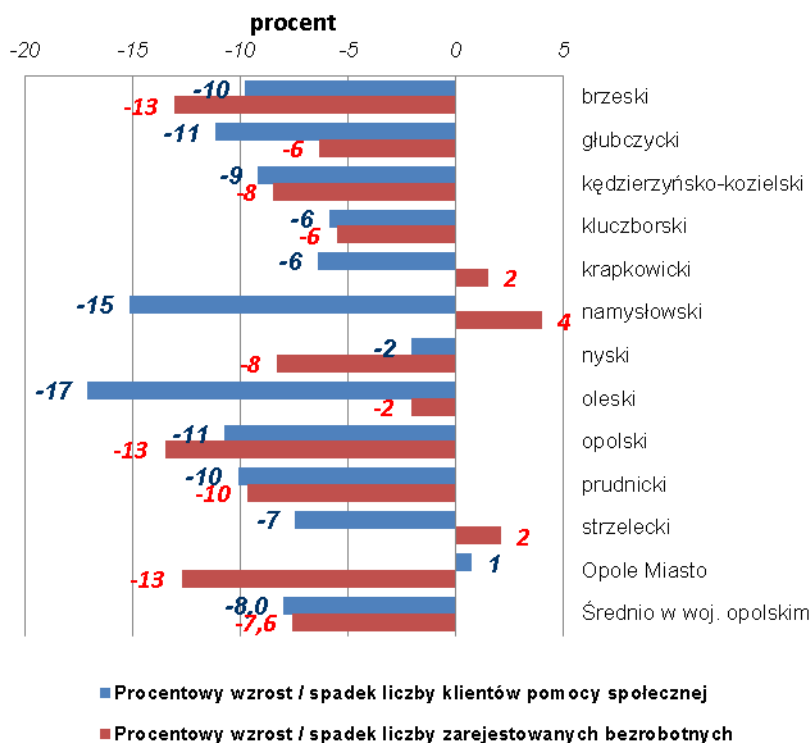
W okresie grudzień 2018 r. - grudzień 2019 r. liczba zarejestrowanych bezrobotnych spadła z 22 663 do 20 948 osób, tj. o 7,6% - 1 715 osób (w analogicznym okresie lat 2017-2018 r. spadek wyniósł 13% i 3 403 osoby tj. prawie 2-krotnie więcej).

¹⁰ Na wartość tego wskaźnik (najwyższą w woj. opolskim) wpłynął znaczący, wykazany wzrost liczby osób w rodzinach z 3. i więcej dzieci, choć w pozostałych gminach ten wzrost był zdecydowanie mniejszy (w stosunku do liczby mieszkańców) lub ujemny (większość gmin miała mniejszą niż w poprzednim roku liczbę osób w rodzinach z 3. i większą liczbą dzieci).

¹¹ Liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców do liczby mieszkańców (wg stanu na 30.06.2019 r, tj. najbardziej aktualnej na czas sporządzania analizy liczby ludności w woj. opolskim).

W układzie terytorialnym województwa opolskiego spadki liczby zarejestrowanych bezrobotnych odnotowano w większości powiatów, w tym największe w powiatach brzeskim i opolskim (po -13%). Natomiast w trzech powiatach liczba bezrobotnych minimalnie wzrosła (namysłowski, krapkowicki i strzelecki, wzrost był w granicach 22-41 osób). W przypadku liczby klientów ośrodków pomocy społecznej ich liczba spadła we wszystkich powiatach województwa, z wyjątkiem **Miasta Opola (liczba świadczeniobiorców wzrosła o mniej niż 1%, tj. 15 osób)**.

Wykres 13. Zmiana liczby zarejestrowanych bezrobotnych oraz klientów ośrodków pomocy społecznej w powiatach woj. opolskiego w latach 2018-2019 (w %)



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie sprawozdań MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych w naturze i usługach za lata 2018-2019 oraz danych WUP w Opolu za lata 2018-2019.

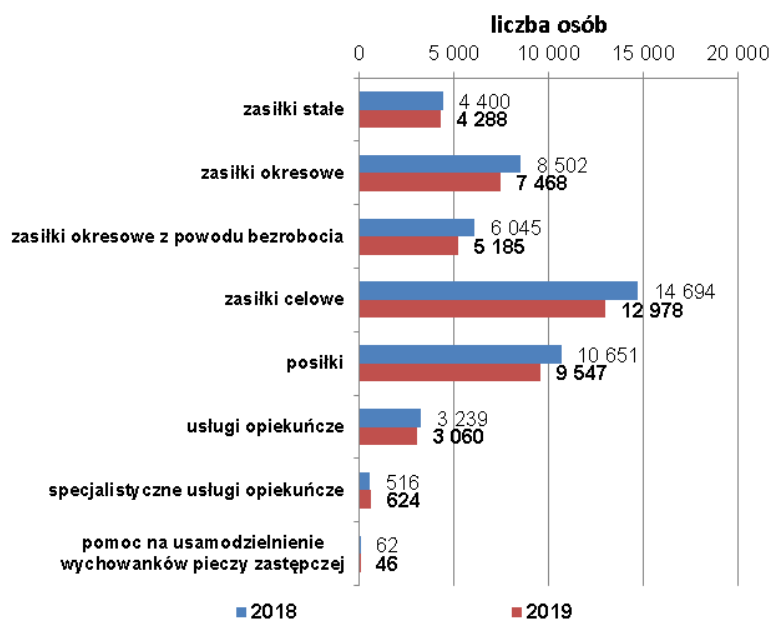
Spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej był największy w powiatach: oleskim (o 17%) i namysłowskim (o 15%).

W latach 2018-2019 w strukturze świadczeniobiorców pomocy społecznej odnotowano:

- spadek liczby osób otrzymujących zasiłki okresowe o ponad 12% (z 8 502 w 2018 r. do 7 468 w 2019 r.), w tym zwłaszcza zasiłki okresowe przyznane z powodu bezrobocia (z 6 045 do 5 185 osób, tj. o ponad 14%);
- spadek liczby osób korzystających z zasiłków celowych (o prawie 12%) oraz liczby osób objętych pomocą w formie posiłku (o ponad 10%).

Natomiast pozytywne zmiany odnotowano w zakresie liczby osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi (dla osób z zaburzeniami psychicznymi; wzrost o 108 osób – ponad 20%), choć liczba pozostałych „zwykłych” usług opiekuńczych zmniejszyła się (o 5,5%). Łącznie w 2019 r. usługami opiekuńczymi objęto 3 684 osoby (mniej o 71 osób niż w 2018 r.).

Wykres 14. Struktura świadczeniobiorców pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2018-2019



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie sprawozdań MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych w naturze i usługach w 2018 r. i 2019 r.

W 2019 r. najwyższy wskaźnik udziału korzystających z pomocy społecznej do liczby mieszkańców występował w powiatach: głubczyckim (4,3%) oraz prudnickim i nyskim (po 3,5%). Natomiast najmniej świadczeniobiorców do liczby ludności miały: Miasto Opole (1,6%) oraz powiaty: strzelecki (2,0%), opolskim i oleski (po 2,2%).

We wszystkich powiatach odnotowano spadek liczby świadczeniobiorców, w tym największy w powiatach: oleskim (-17%) oraz opolskim i głubczyckim (po -11%), z wyjątkiem Miasta Opola, w którym liczba klientów pomocy społecznej nieznacznie wzrosła (o 1%).

Tabela 6. Liczba osób i rodzin objętych pomocą ośrodków pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2018-2019 - wg powiatów

Powiaty	Klienci ośrodków pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2018-2019					
	2018 r.	Wskaźnik do liczby mieszkańców	2019 r.	Wskaźnik do liczby mieszkańców	Wzrost / spadek liczby klientów w 2019 r. %	Procentowy wzrost/spadek w stosunku do 2018 r.
brzeski	3 051	3,4	2 753	3,1	90	-10
głubczycki	2 208	4,8	1 962	4,3	89	-11
kędzierzyńsko-kozielski	2 539	2,7	2 306	2,4	91	-9
kluczborski	2 214	3,4	2 084	3,2	94	-6
krapkowicki	1 607	2,5	1 504	2,4	94	-6
namysłowski	1 593	3,7	1 352	3,2	85	-15
nyski	4 939	3,6	4 839	3,5	98	-2
oleski	1 734	2,7	1 438	2,2	83	-17
opolski	2 994	2,4	2 673	2,2	89	-11
prudnicki	2 181	1,6	1 961	3,5	90	-10
strzelecki	1 637	3,9	1 515	2,0	93	-7
Opole Miasto	1 993	2,2	2 008	1,6	101	1
Razem woj.	28 690	2,9	26 395	2,7	92	-8,0

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za 2018 r. i 2019 r.

5.2 Koszt pomocy środowiskowej w latach 2018-2019

Całkowity koszt świadczeń udzielonych przez ośrodki pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2018-2019 uwzględnia:

1. świadczenia pieniężne (zasiłki stałe, zasiłki okresowe i zasiłki celowe);
2. świadczenia niepieniężne (posiłki, usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, udzielenie schronienia, ubrania, sprawienie pogrzebu oraz inne świadczenia rzeczowe, w tym pomoc na usamodzielnienie wychowanków instytucji wsparcia wskazanych w art. 88 ustawy o pomocy społecznej oraz pomoc dla uchodźców).

W 2018 r. koszt świadczeń pomocy społecznej w woj. opolskim, udzielonych przez gminy, wyniósł prawie 88 978 tys. zł, tj. o 2,8% więcej niż w 2018 r.

W 2019 r. – w porównaniu do 2018 r., główną przyczyną wzrostu udzielanej pomocy ogółem był wzrost kosztu pomocy w formie usług opiekuńczych (o ponad 20%), w tym „zwykłych” usług opiekuńczych o prawie 14% oraz specjalistycznych usług opiekuńczych o 36%. Zwiększył się także koszt zasiłków stałych (4,5%) oraz zasiłków celowych (2,8%, na co wpływ miał wzrost wartości zasiłków przeznaczonych na pokrycie wydatków związanych z kłeską żywiołową lub ekologiczną).

W pozostałych wydatkach zanotowano spadek wartości udzielanej pomocy pieniężnej, w tym koszt zasiłków okresowych zmniejszył się o prawie 10%.

Tabela 7. Koszt świadczeń udzielanych przez ośrodki pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2018-2019

Lp.	Wyszczególnienie	Koszt środowiskowej pomocy społecznej w zł w latach 2018-2019		
		2018 r.	2019 r.	Wzrost/spadek w 2019 r. 2018=100%
1	Koszt pomocy środowiskowej – ogółem*, w tym:	86 547 884	88 978 161	102,8
2	zasiłki stałe	22 061 771	23 061 409	104,5
3	zasiłki okresowe, z tego:	19 933 537	18 095 460	90,8
4	dotacja budżetu państwa	19 886 286	18 045 187	90,7
5	środki własne gminy	47 251	50 273	106,4
6	zasiłki celowe	15 414 386	15 846 093	102,8
7	usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi	16 697 994	20 086 819	120,3
8	pozostałe świadczenia (schronienie, posiłki, sprawienie pogrzebu, ubranie, usamodzielnienie, inne)	12 440 196	11 888 380	95,6
9	Liczba świadczeniobiorców	28 690	26 395	92,0
10	Liczba mieszkańców**	988 014	984 345	99,6
11	Średnia - roczna wartość pomocy ogółem dla beneficjenta w zł (wiersz 1 / wiersz 9)	3 017	3 371	111,7
12	Średnia - roczna wartość zasiłków pieniężnych w zł (w. 2+3+6 / w. 9)	2 001	2 107	105,3
13	Średnia roczna wartość pomocy w zł na 1 mieszkańca (w. 1 / w. 10)	88	90	102,3

* wartość pomocy uwzględnia zadania powiatu (pomoc na usamodzielnienie dla wychowanków instytucji wymienionych w art. 88 ustawy o pomocy społecznej oraz pomoc dla uchodźców).

** stan na 30.06.2018 r. oraz 30.06.2019 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania MRPIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach w 2018 r. i 2019 r.

Średnia, roczna wartość pomocy przypadająca w 2019 r. na jednego świadczeniobiorcę wyniosła 3 371 zł (o prawie 12% więcej niż w 2018 r.), co wynikało głównie ze zwiększonych kosztów usług, w tym szczególnie wzrostu wydatków na realizację usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych, oraz zdarzeń losowych i klęsk żywiołowych lub ekologicznych (mimo spadku liczby uprawnionych do świadczeń pomocy społecznej).

Jednocześnie wzrosły przeciętne, miesięczne wartości:

- ✓ zasiłku stałego z 511 zł w 2018 r. do 545 zł w 2019 r. (o 6,7 %);
- ✓ zasiłku okresowego z 358 zł do 369 zł (o 3,1%).

Natomiast w przypadku zasiłku celowego można ustalić jedynie wartość rocznej pomocy, która wzrosła z 1 049 zł w 2018 r. do 1 203 zł w 2019 r. tj. o 14,7%.

Tabela 8. Świadczenia pieniężne pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2018-2019

FORMY POMOCY PIENIĘŻNEJ	2018 r.	2019 r.	Wzrost/spadek w 2019 r. 2018 r.=100%
ZASIŁKI STAŁE			
liczba świadczeniobiorców	4 400	4 288	97,5
liczba świadczeń	43 185	42 292	97,9
koszt świadczeń w zł	22 061 771	23 061 409	104,5
średnia wartość 1 zasiłku	511	545	106,7
ZASIŁKI OKRESOWE			
liczba świadczeniobiorców	8 502	7 468	87,8
liczba świadczeń	55 659	49 066	88,2
koszt świadczeń w zł	19 933 537	18 095 460	90,8
średnia wartość 1 zasiłku	358	369	103,1
ZASIŁKI CELOWE			
liczba świadczeniobiorców	14 694	13 175	89,7
koszt świadczeń w zł	15 414 386	15 846 093	102,8
średnia-roczna wartość 1 zasiłku	1 049	1203	114,7

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdań MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach za 2018 r. i 2019 r.

5.3 Miara rozwoju a pomoc pieniężna udzielana przez ośrodki pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2018-2019

Celem oceny efektywności świadczeń pomocy społecznej udzielanych w gminach województwa opolskiego, przeprowadzono analizę, polegającą na porównaniu średnich wartości tych świadczeń ze wskaźnikami określającymi stopień zagrożenia ubóstwem. Podobnie jak w latach ubiegłych, analiza uwzględnia łączny koszt pomocy społecznej, tj. świadczenia pomocy środowiskowej (pieniężne i rzeczowe) oraz pomoc na usamodzielnienie wychowanków ośrodków wsparcia (placówek opiekuńczo-wychowawczych, młodzieżowych ośrodków wychowawczych, zakładów poprawczych itp.), a także pomoc dla uchodźców.¹²

¹² Średnia wartość pomocy obliczona poprzez podzielenie wartości pomocy przez liczbę osób, którym decyzją przyznano świadczenie (bez względu na rodzaj i formę świadczenia oraz źródło finansowania).

W 2019 r. łączny koszt świadczeń z pomocy społecznej (środowiskowej) udzielonej w gminach woj. opolskiego wyniósł **88 978 tys. zł**, z tego przeznaczono:

- a) 23 061 tys. zł na wypłatę zasiłków stałych;
- b) 18 095 tys. zł na zasiłki okresowe (z tego 50 tys. zł stanowiły środki własne gmin, a 18 045 tys. zł dotacja budżetu państwa);
- c) 15 846 tys. zł na zasiłki celowe;
- d) 20 087 tys. zł na usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze;
- e) 11 888 tys. zł na pozostałe świadczenia, w tym głównie na:
 - zakup posiłków – 8 400 tys. zł;
 - inne świadczenia rzeczowe i finansowe – 3 488 tys. zł (schronienie, odzież, sprawienie pogrzebu oraz pomoc na usamodzielnienie wychowanków ośrodków wsparcia itp.).

W 2019 r. średnioroczna wartość pomocy przypadająca na 1 beneficjenta pomocy społecznej w woj. opolskim wyniosła 3 371 zł (o 354 zł więcej niż w 2018 r., tj. o 11,7%).

Wysokość pomocy społecznej przypadająca na jednego świadczeniobiorcę i mieszkańca gminy porównano z obliczonymi wskaźnikami zagrożenia ubóstwem dla poszczególnych gmin w woj. opolskim.

W 2019 r. **wartość średniej, rocznej pomocy przypadającej na 1 świadczeniobiorcę wahała się od 7 459 zł w Prószkowie** (gmina o najmniejszym stopniu zagrożenia ubóstwem - miara rozwoju wynosząca 1) **do 880 zł w Otmuchowie** (gmina z jednym z najwyższych wskaźniku zagrożenia ubóstwem - miara rozwoju 0,527).

Tabela 9. Koszt pomocy społecznej w gminach w woj. opolskim przypadający na 1 świadczeniobiorcę i 1 mieszkańca gminy w 2019 r.

Lp.	Gmina 2018	Wskaźnik miernika rozwoju w 2019 r. (stopień zagrożenia ubóstwem)	koszt pomocy przypadający w roku na 1 świadczeniobiorcę w zł		Wzrost/spadek w 2019 r. 2018 r.=100%	Koszt pomocy przypadający na 1 mieszkańca w 2019 r. w zł
			2018	2019		
1.	Prószków	1,000	5 847	7 459	127,6	121
2.	Ozimek	0,776	4 107	4 968	121,0	75
3.	Dobrzeń Wlk.	0,749	1 198	1 376	114,9	41
4.	Zdzieszowice	0,737	3 109	3 257	104,8	36
5.	Dąbrowa	0,713	3 147	3 948	125,4	45
6.	Opole	0,697	4 315	5 072	117,5	79
7.	Bierawa	0,694	3 727	5 182	139,0	54
8.	Lasowice Wlk.	0,683	3 938	4 193	106,5	49
9.	Chrzastowice	0,669	1 974	2 014	102,0	31
10.	Turawa	0,662	1 651	1 903	115,2	29
11.	Radłów	0,655	4 560	4 958	108,7	62
12.	Leśnica	0,648	1 967	2 277	115,8	27
13.	Strzelce Op.	0,646	2 677	2 943	109,9	57
14.	Izbicko	0,646	2 348	2 600	110,7	39
15.	Walce	0,642	1 779	2 311	129,9	43
16.	Dobrodzień	0,639	3 331	4 529	136,0	72
17.	Komprachcice	0,630	4 566	5 022	110,0	72
18.	Tarnów Op.	0,624	2 843	3 180	111,9	52
19.	Praszka	0,623	3 904	4 877	124,9	68
20.	Biała	0,620	3 821	4 413	115,5	82
21.	Tułowice	0,618	2 745	3 664	133,5	60
22.	Pawłowiczki	0,618	3 181	3 795	119,3	91

Lp.	Gmina 2018	Wskaźnik miernika rozwoju w 2019 r. (stopień zagrożenia ubóstwem)	koszt pomocy przypadający w roku na 1 świadczeniobiorcę w zł		Wzrost/spadek w 2019 r. 2018 r.=100%	Koszt pomocy przypadający na 1 mieszkańca w 2019 r. w zł
			2018	2019		
23.	Zawadzkie	0,617	2 012	2 620	130,2	61
24.	Łubniany	0,613	1 645	1 612	98,0	52
25.	Grodków	0,613	3 390	3 962	116,9	77
26.	Ujazd	0,604	1 929	2 398	124,3	49
27.	Olesno	0,603	1 949	2 682	137,6	72
28.	Rudniki	0,603	2 116	2 177	102,9	56
29.	Polska Cerekiew	0,598	3 245	4 352	134,1	100
30.	Lubsza	0,596	3 217	3 810	118,4	93
31.	Głogówek	0,595	2 723	3 180	116,8	63
32.	Jemielnica	0,592	2 793	3 232	115,7	78
33.	Skoroszyce	0,588	2 369	2 344	98,9	46
34.	Gogolin	0,586	3 150	3 203	101,7	58
35.	Nysa	0,585	3 383	3 940	116,5	83
36.	Skarbimierz	0,582	3 035	3 421	112,7	68
37.	Strzeleczyki	0,578	2 738	2 912	106,3	49
38.	Reńska Wieś	0,577	2 575	2 592	100,7	50
39.	Lewin Brzeski	0,577	3 086	3 272	106,0	108
40.	Popielów	0,577	1 961	2 193	111,8	62
41.	Kluczbork	0,570	2 480	2 520	101,6	78
42.	Namysłów	0,570	2 145	2 377	110,8	47
43.	Korfantów	0,569	2 639	3 804	144,2	76
44.	Olszanka	0,569	2 420	2 727	112,7	41
45.	Kolonowskie	0,569	3 499	3 737	106,8	115
46.	Cisek	0,567	2 481	2 480	99,9	60
47.	Murów	0,567	2 163	2 503	115,7	68
48.	Gorzów Śl.	0,564	2 514	2 573	102,3	80
49.	Krapkowice	0,562	2 659	3 025	113,8	116
50.	Kietrz	0,561	2 640	2 925	110,8	94
51.	Głuchołazy	0,559	3 094	3 642	117,7	144
52.	Domaszowice	0,554	2 197	2 259	102,8	131
53.	Zębowice	0,553	2 137	2 710	126,8	94
54.	Brzeg	0,551	3 752	3 964	105,6	165
55.	Niemodlin	0,550	3 537	3 939	111,4	159
56.	Pokój	0,550	2 023	2 316	114,5	118
57.	Łambinowice	0,547	2 687	3 425	127,5	108
58.	Pakosławice	0,547	2 661	2 925	109,9	121
59.	Paczków	0,547	3 302	3 387	102,6	98
60.	Kędzierzyn-Koźle	0,541	3 210	3 590	111,8	98
61.	Wilków	0,539	3 361	3 584	106,6	119
62.	Baborów	0,539	3 548	4 891	137,9	211
63.	Branice	0,537	2 916	3 119	107,0	175
64.	Świerczów	0,537	2 544	2 544	100,0	162
65.	Wołczyn	0,536	2 504	2 589	103,4	99
66.	Byczyna	0,534	2 574	2 578	100,1	103
67.	Lubrza	0,533	2 365	2 596	109,8	97
68.	Głubczyce	0,528	3 249	3 932	121,0	174
69.	Otmuchów	0,527	1 011	888	87,8	90
70.	Prudnik	0,520	3 746	3 922	104,7	194
71.	Kamiennik	0,514	4 370	5 752	131,6	450

Bardzo wysokie wartości pomocy przypadającej w 2019 r. na 1 świadczeniobiorcę (pow. 5 tys. zł rocznie) odnotowywano również w: Kamienniku (5 752 zł), tj. w gminie o najwyższym stopniu zagrożenia ubóstwem, miara rozwoju 0,514 - oraz Bierawie (5 182 zł),

Opolu (5 072 zł) i Komprachcicach (5 022 zł) – tj. w gminach o bardzo niskim stopniu zagrożenia ubóstwem (miary rozwoju wynoszące odpowiednio: 0,694, 0,697 i 0,630).

Natomiast świadczenia w wysokości przekraczającej 4 tys. zł rocznie odnotowano w: Ozimku, Radłowie, Baborowie, Praszce, Dobrodzieniu, Białej, Polskiej Cerekwi i Lasowicach Wlk. (od 4 891 zł do 4 193 zł), tj. w gminach o bardzo niskim stopniu zagrożenia ubóstwem, z wyjątkiem Baborowa i Polskiej Cerekwi.

W latach 2018-2019 w zdecydowanej większości gmin średnia wartość pomocy wzrosła, w tym najbardziej w Korfantowie (o 44,2%) i Bierawie (o 39%). Natomiast spadek kwoty świadczeń zanotowano w 4 gminach: Cisku i Skoroszycach (po o 0,1%) i Łubnianach (o 2%) oraz największy w Otmuchowie (o 12,2%).

W 2019 r. średnioroczna wartość pomocy społecznej przypadającej na 1 mieszkańca województwa wynosiła 90 zł (w 2018 r. – 88 zł) i wahała się od 27 zł w Polskiej Cerekwi do 450 zł w Otmuchowie.

Wartość tego wskaźnika zależy od procentowego udziału liczby beneficjentów pomocy społecznej wśród mieszkańców gminy (im większy udział osób objętych pomocą społeczną, tym wartość wskaźnika jest większa), choć w zależności od potencjału ekonomicznego gminy, w tym większych środków wydawanych na pomoc społeczną, mogą występować odstępstwa od tej zależności. Niemniej można zauważyć, że (podobnie jak w latach ubiegłych) średnia pomoc przypadająca na 1 mieszkańca jest jedna z największych w gminach o najwyższych wskaźnikach zagrożenia ubóstwem. Są to też gminy, które jednocześnie mają wysoki udział beneficjentów pomocy społecznej wśród mieszkańców (Otmuchów 450 zł), Wołczyn (144 zł), Byczyna (131 zł).

Podobnie jak w latach poprzednich utrzymuje się też stała zależność między niskim stopniem zagrożenia ubóstwem i najniższymi wartościami rocznej pomocy przypadającej na 1 mieszkańca w gminie (mniejszymi niż 40 zł). Są to: Polska Cerekiew (27 zł), Dobrodzień (29 zł), Praszka (31 zł) i Opole (36 zł).

Przy czym istotnym jest, że wartość średniorocznej pomocy na mieszkańca uwzględnia także te świadczenia pieniężne, które są wypłacane osobom w wyniku zdarzeń jednorazowych (np. klęska żywiołowa), co może w poszczególnych latach inaczej może pozycjonować konkretną gminę.

W 2019 r. - podobnie jak w latach poprzednich, istotną częścią wydatków samorządu gminnego stanowił koszt pobytu osób (mieszkańców gminy) w domach pomocy społecznej, który wyniósł 48 145 tys. zł, tj. o 9% więcej niż w 2018 r. (w 2018 r. wzrost wynosił 13,5%). W relacji do 2014 r. koszt ten wzrósł o 59%.

Nadmierne obciążenie budżetów gmin kosztami tego rodzaju pomocy stacjonarnej poważnie ogranicza możliwości finansowania innych form wsparcia, zwłaszcza udzielanych w środowisku lokalnym. Wysoki koszt pobytu w placówkach całodobowej opieki jest istotnym argumentem uzasadniającym konieczność zmian systemowych, polegających na deinstytucjonalizacji usług społecznych.

Tabela 10. Koszt pomocy społecznej (środowiskowej) udzielanej przez ośrodki pomocy społecznej woj. opolskiego oraz koszt opłaty za pobyt mieszkańców w domach pomocy społecznej w latach 2014-2019

Lp.	Wyszczególnienie	Rok						Wzrost w 2019 r. 2018 r.=100%
		2014	2015	2016	201	2018	2019	
		w tys. zł						
1.	Koszt pomocy środowiskowej wraz z opłatą za pobyt mieszkańców w DPS (w.2+W.3), z tego:	122 306	126 074	132 323	131 247	130 731	137 406	105,1
2.	budżet państwa*	65 344	64 907	66 914	62 100	52 829	56 954	107,8
3.	budżet gmin	56 962	61 167	65 409	69 147	77 902	80 452	103,3
4.	w tym koszt opłaty gminy za pobyt mieszkańców w domach pomocy społecznej	30 305	32 665	36 140	38 946	44 183	48 145	109,0
5.	Udział opłaty za pobyt w DPS w ogólnym koszcie świadczeń %	24,8	25,9	27,3	29,7	33,8	35,0	x

*bez dotacji budżetu państwa na utrzymanie miejsc w DPS dla osób umieszczonych przed 1 kwietnia 2004 r.

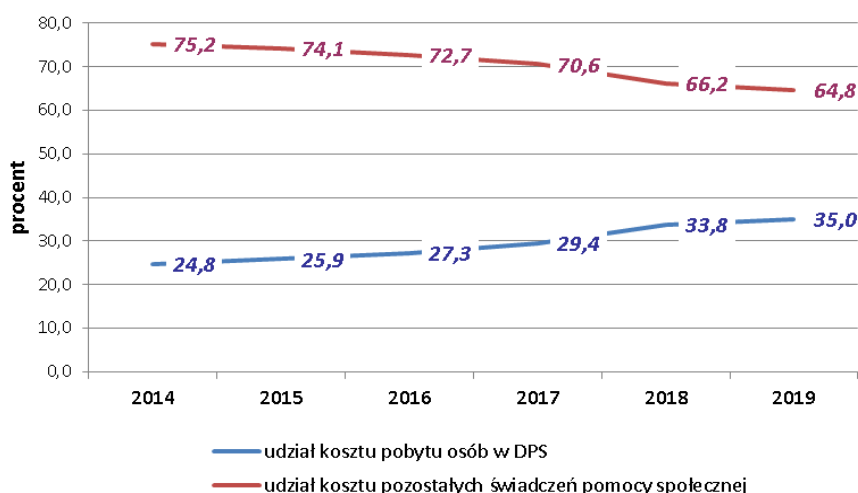
Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdania MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach* za lata 2014-2019.

W latach 2018-2019 koszt pomocy społecznej w woj. opolskim zwiększył się o 5,1% (głównie ze względu na wzrost zasiłków celowych wynikających z klęsk żywiołowych lub ekologicznych oraz kosztu specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi), w tym:

- koszt świadczeń finansowanych z budżetu państwa wzrósł o prawie 8%;
- koszt pomocy finansowanej z budżetów gmin wzrósł o 3,3%, w tym najbardziej koszt ponoszony przez gminy w związku z odpłatnością za pobyt mieszkańców w domach pomocy społecznej (o 9%).

W konsekwencji – mimo ubiegłorocznego wzrostu wydatków na pomoc społeczną, nadal procentowy udział kosztu innych świadczeń środowiskowej pomocy społecznej sukcesywnie maleje, na rzecz wzrostu opłat ponoszonych przez gminy za pobyt osób w domach pomocy społecznej (w latach 2014-2019 procentowy udział kosztu innych świadczeń zmniejszył się o 10,4 pkt proc., tym samym wpływając na wzrost udziału kosztu pobytu osób w domach pomocy społecznej z 24,8% do 35,0%, tj. o 10,2 pkt proc.).

Wykres 15. Procentowy udział kosztu innych świadczeń pomocy społecznej (środowiskowej) oraz opłat gmin za pobyt osób w domach pomocy społecznej – w latach 2014-2019



Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdania MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach* za lata 2014-2019.

6. Wnioski

Z przeprowadzonych badań wynika, że:

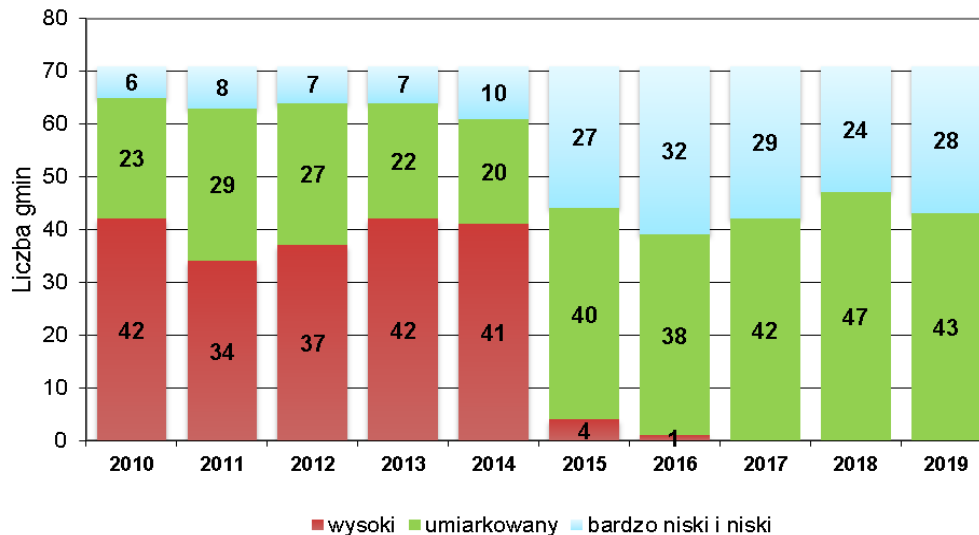
- 1) w 2018 r. w województwie opolskim – podobnie jak w latach ubiegłych, zmniejszył się zasięg ubóstwa ekonomicznego według przyjętych granic ubóstwa:
 - ubóstwo skrajne (egzystencjalne) objęło 2,6% ludności (w Polsce 5,4%) - w 2017 r. było to 3,2% (w Polsce 4,3%);
 - ubóstwo relatywne dotyczyło 9,3% mieszkańców (w Polsce – 14,2%) - w 2017 r. 9,6% (w Polsce 13,4%);
 - poniżej ustawowej granicy ubóstwa żyło 6,2% ludności (w kraju 10,9%) - w 2017 r. 7,5% (w Polsce 10,7%).

Z powyższego wynika, że w 2018 r. (brak danych za 2019 r.) w woj. opolskim nadal obserwowano poprawę sytuacji ekonomicznej gospodarstw domowych (spadek zasięgu ubóstwa ekonomicznego), choć dane ogólnopolskie w 2018 r. wskazywały na zahamowanie tego trendu spadkowego i wzrost odsetka osób w gospodarstwach domowych, żyjących poniżej wyznaczonych progów ubóstwa. W 2018 r. zasięg ubóstwa w woj. opolskim - wg przyjętych granic, zmniejszył się do jednych z najniższych wartości w kraju (ubóstwo skraje – 3 pozycja, ubóstwo relatywne – 3 pozycja, ustawowa granica ubóstwa – 2 pozycja);
- 2) w 2019 r. – w porównaniu do poprzedniego roku – ponownie zmniejszyła się liczba bezrobotnych w woj. opolskim (o 7,6%) i stopa bezrobocia (o 0,5 pkt proc., do 5,8%);
- 3) w 2019 r. spadek liczby bezrobotnych zanotowano we wszystkich powiatach woj. opolskiego, z wyjątkiem powiatów: namysłowskiego, strzeleckiego i krapkowickiego (wzrost liczby bezrobotnych w tych powiatach był minimalny - łącznie o 90 osób). Natomiast stopa bezrobocia wzrosła w powiatach namysłowskim i krapkowickim, a w strzeleckim pozostała bez zmian (w latach 2014-2018 liczba bezrobotnych oraz stopa bezrobocia corocznie zmniejszała się we wszystkich powiatach województwa);
- 4) w 2019 r. liczba osób objętych pomocą społeczną w gminach woj. opolskiego wyniosła 26 395 osób i rodzin (2,7% mieszkańców woj. opolskiego), tj. o 8% mniej niż w 2018 r.;
- 5) w 2019 r. – podobnie jak w latach 2017-2018 - brak było w woj. opolskim gmin o wysokim stopniu zagrożenia ubóstwem. Oznacza to, że wszystkie gminy w woj. opolskim zaliczały się do grup o bardzo niskim, niskim lub umiarkowanym stopniu zagrożenia ubóstwem¹³;
- 6) większość gmin woj. opolskiego – 43 (podobnie jak w: 2018 r. – 47, 2017 r. - 42, w 2016 r. - 38 i 2015 r. - 40), znajduje się w grupie o umiarkowanym

¹³ Istotnym elementem tego zjawiska są notowane w ostatnich latach znaczne spadki bezrobocia, których wskaźniki są porównywalne, a w 2018 r. nawet przebijają ich najniższe wartości odnotowywane na początku lat 90-tych XX w. (np. w grudniu 2018 r. stopa bezrobocia w kraju wyniosła 5,2%, a w grudniu 1990 r. 6,5% (oficjalne statystyki bezrobocia zaczęto prowadzić i publikować od 1990 r., tj. od rozpoczęcia transformacji ustrojowej Polski). Zob. *Stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 1990-2020*, GUS <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/stopa-bezrobocia-rejestrowanego-w-latach-1990-2020,4,1.html> (19.03.2020 r.).

- stopniu zagrożenia ubóstwem (podczas gdy w latach 2010-2014 większość gmin w województwie było zagrożonych ubóstwem w stopniu wysokim);
- 7) w najlepszej sytuacji na tle innych gmin województwa znajdują się: Opole Miasto i większość gmin w powiatach: opolskim, strzeleckim i oleskim;
- 8) w 2019 r. było:
- 5 gmin o bardzo niskim zagrożeniu ubóstwem (7,0% wszystkich gmin województwa);
 - 23 gminy o niskim zagrożeniu ubóstwem (32,4% wszystkich gmin województwa);
 - 43 gminy o umiarkowanym stopniu zagrożenia ubóstwem (60,6%);
- 9) w porównaniu do badań przeprowadzonych w 2018 r.:
- wartość najniższego wskaźnika miary rozwoju minimalnie wzrosła - z 0,505 do 0,514 (o 9 pkt), co nadal sytuowało ten wskaźnik (począwszy od 2017 r.) na poziomie przekraczającym połowę miernika rozwoju (0,500), poniżej którego wskazuje się gminy o wysokim stopniu zagrożenia ubóstwem (jednocześnie w porównaniu do 2010 r. wartość tego wskaźnika podniosła się o 100 pkt - z 0,414 do 0,514);
 - utrwaleniu nastąpiła korzystana sytuacja w zakresie zagrożenia ubóstwem, tj. o 4 zmniejszyła się liczba gmin o umiarkowanym stopniu zagrożenia ubóstwem, a wzrosła (także o 4) liczba gmin o bardzo niskim i niskim zagrożeniu ubóstwem.

Wykres 16. Liczba gmin o bardzo niskim i niskim, umiarkowanym i wysokim stopniu zagrożenia ubóstwem w latach 2010-2019



Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu.

- 10) podobnie jak w latach ubiegłych powodami poprawy sytuacji gmin w zakresie stopnia zagrożenia ubóstwem są przede wszystkim - dalszy spadek zarejestrowanych bezrobotnych i stopy bezrobocia (w latach 2014-2019 odpowiednio o ponad 51% oraz 6,1 pkt proc. – z 11,9% do 5,8%) oraz spadek liczby klientów ośrodków pomocy społecznej (w 2019 r. o 8%, od 2014 r. o prawie 34%);

- 11) średnioroczna wartość pomocy w woj. opolskim przypadająca na beneficjenta pomocy społecznej wyniosła 3 371 zł - tj. wzrosła o 11,7%, z 3 017 zł w 2018 r. (w 2017 r. było to 2 897 zł);
- 12) średnioroczna wartość pomocy społecznej przypadająca na jednego mieszkańca województwa wynosiła 90 zł (w 2018 r. 88 zł).

W 2019 r. odnotowano kolejne spadki wskaźników wpływających na utrwalenie się korzystnej sytuacji społecznej w woj. opolskim, w tym szczególnie dalsze zmniejszenie się bezrobocia i liczby klientów pomocy społecznej. W konsekwencji większość gmin miało zbliżone lub nawet minimalnie lepsze wskaźniki *miary rozwoju* niż w 2018 r. i latach wcześniejszych, a najniższy wskaźnik ubóstwa po raz pierwszy osiągnął tak wysoką wartość (0,514).

Jednak w 2019 r. - w przeciwieństwie do lat 2017-2018, zauważono symptomy spowolnienia korzystnego trendu spadkowego części wskaźników (prawie 2-krotnie mniejszy niż wcześniej spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych i stopy bezrobocia; wzrost bezrobocia w IV kw.) w tym nawet minimalnego wzrostu kilku z nich w poszczególnych gminach lub powiatach (po raz pierwszy minimalny wzrost liczby bezrobotnych wystąpił w trzech powiatach, a stopy bezrobocia w dwóch powiatach; wzrost liczby świadczeniobiorców pomocy społecznej o 15 osób w Mieście Opolu; gwałtowny wzrost wskaźnika rodzin wielodzietnych w Kamienniku). Dodatkowo dane ogólnopolskie GUS za 2018 r. (brak danych za 2019 r.) wskazują na zwiększenie się liczby osób, żyjących w ubóstwie (np. wzrosło ubóstwo skrajne w rodzinach z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu), co będzie miało wpływ na wskaźniki zagrożenia ubóstwem w kolejnych latach. Tym bardziej, że nadal większość gmin w woj. opolskim znajduje się w grupie o umiarkowanym stopniu zagrożenia ubóstwem i tylko nieznacznie przekracza połowę miernika rozwoju, tj. 0,500 - wyznaczającej granicę zagrożenia ubóstwem w stopniu wysokim. Zatem istotna zmiana w części gmin jednego ze wskaźników, np. bezrobocia lub osób korzystających z pomocy z powodu ubóstwa, może wpłynąć na pogorszenie się sytuacji ekonomicznej gospodarstw domowych i wzrost zagrożenia ubóstwem gminach woj. opolskiego.

Wzrost negatywnych czynników, wpływających na zwiększenie się zagrożenia ubóstwem w 2020 r. (a nawet w kolejnych latach), jest wysoce prawdopodobne w obliczu aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej w kraju, wywołanej ogólnoświatową pandemią choroby COVID-19 (koronawirus). Spowodowała ona ogłoszenie w Polsce stanu epidemii (stan na marzec 2020 r.) i zakaz działalności wielu podmiotom gospodarczym, w tym usługowym. Wynikłe z tego konsekwencje (recesja gospodarcza, wzrost bezrobocia, utrzymywanie się administracyjnych lub mentalnych ograniczeń w kontaktach międzyludzkich, brak możliwości pracy zdalnej itp.) oraz czas ich trwania (co najmniej 3 miesiące) będą powodować trudne dziś do przewidzenia następstwa polityczne, gospodarcze i społeczne, a tym samym niekorzystnie wpływać na osoby i rodziny, które dotychczas objęte były różnymi systemami pomocy i wsparcia lub przestały z nich korzystać w ostatnich latach.

7. Rekomendacje

1. Celem oceny sytuacji życiowej mieszkańców woj. opolskiego, w tym osób i rodzin szczególnie zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym (**zwłaszcza po unormowaniu się sytuacji epidemiologicznej w Polsce w związku z chorobą COVID-19**) należy:
 - kontynuować monitoring stopnia zagrożenia ubóstwem w poszczególnych gminach woj. opolskiego w oparciu o metodę *wzorca rozwoju*;
 - monitorować działania prowadzone przez samorząd terytorialny w zakresie ograniczenia i łagodzenia skutków ubóstwa;
 - systematycznie publikować wyniki przeprowadzonych badań i analiz z tego zakresu, w tym umożliwić do nich dostęp w wersji elektronicznej.
2. Zgodnie z zapisami ustawy z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, w tym art. 21 pkt.8, kontynuować coroczne badania w zakresie *oceny zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego* w oparciu o informacje sporządzone przez jednostki samorządu gminnego i powiatowego, zwłaszcza w zakresie profilaktyki i działań aktywizujących zmierzających do ograniczania zjawiska ubóstwa w regionie.
3. Opracowywać inne analizy regionalne uwzględniające zagadnienia ubóstwa i wykluczenia społecznego mieszkańców woj. opolskiego.

Opracowano w Obserwatorium Polityki Społecznej
Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Opolu
Opole, marzec 2020 r.

8. Bibliografia i materiały źródłowe

- 1) Jajuga K. (red.) *Ekonometria. Metody i analizy problemów ekonomicznych*, Wrocław 1998
- 2) Sprawozdania *MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za okres I-XII 2018 r. oraz I-XII 2019 r.*
- 3) *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2018 r. (na podstawie wyników badań gospodarstw domowych)*, GUS, Warszawa 2019
- 4) *Sytuacja społeczno-gospodarcza województwa opolskiego w grudniu 2019 r.* – Informacja sygnałna, 31.01.2020 r., Urząd Statystyczny w Opolu
- 5) *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w województwie opolskim w 2018 r.* – Informacja sygnałna, 28.09.2019 r., Urząd Statystyczny w Opolu

9. Załącznik

Tabela 11. Stopień zagrożenia ubóstwem w gminach woj. opolskiego w latach 2018-2019 – dane szczegółowe

Lp.	Gmina 2018	Wskaźnik miernika rozwoju w 2019 r. (stopień zagrożenia ubóstwem)	Wskaźnik miernika rozwoju w 2018 r. (stopień zagrożenia ubóstwem)	Wskaźnik bezrobocia		Różnica	Wskaźnik liczby osób w rodzinach objętych pomocą społeczną												
				Liczba bezrobotnych do I. mieszkańców			z tytułu ubóstwa			Różnica			w rodzinach niepełnych		Różnica		w rodzinach wielodzietnych		Różnica
				2018 r.	2019 r.		2019/2018	2018 r.	2019 r.	2019/2018	2018 r.	2019 r.	2019/2018	2018 r.	2019 r.	2019/2018	2018 r.	2019 r.	2019/2018
1.	Prószków	1,000	1,000	1,50	1,24	-0,26	0,17	0,27	0,10	0,13	0,10	-0,03	0,21	0,13	-0,08				
2.	Ozimek	0,776	0,813	1,75	1,54	-0,21	1,30	1,12	-0,18	0,17	0,26	0,09	0,30	0,16	-0,14				
3.	Dobrzeń Wlk.	0,749	0,746	1,71	1,28	-0,43	0,12	0,02	-0,10	0,84	1,19	0,35	1,05	0,73	-0,32				
4.	Zdzieszowice	0,737	0,766	1,91	1,94	0,03	1,04	1,00	-0,04	0,13	0,30	0,17	0,44	0,16	-0,28				
5.	Dąbrowa	0,713	0,681	2,44	1,86	-0,58	1,21	0,95	-0,26	0,24	0,41	0,17	0,46	0,16	-0,30				
6.	Opole	0,697	0,743	1,99	1,74	-0,25	0,86	0,83	-0,03	0,18	0,43	0,25	0,43	0,20	-0,23				
7.	Bierawa	0,694	0,717	2,30	2,20	-0,10	1,15	0,59	-0,56	0,28	0,24	-0,04	0,30	0,29	-0,01				
8.	Lasowice Wlk.	0,683	0,624	1,75	1,62	-0,13	1,62	1,19	-0,43	0,74	0,20	-0,54	0,48	0,50	0,02				
9.	Chrzastowice	0,669	0,696	1,63	1,40	-0,23	0,69	0,73	0,04	0,58	0,36	-0,22	0,27	0,37	0,10				
10.	Turawa	0,662	0,608	1,68	1,63	-0,05	0,89	0,77	-0,12	0,93	0,26	-0,67	0,57	0,51	-0,06				
11.	Radłów	0,655	0,589	1,81	1,62	-0,19	0,44	0,37	-0,07	1,47	0,46	-1,01	0,67	0,37	-0,30				
12.	Leśnica	0,648	0,633	1,44	1,51	0,07	0,73	0,67	-0,06	0,61	0,30	-0,31	0,60	0,58	-0,02				
13.	Strzelce Op.	0,646	0,695	1,97	2,03	0,06	0,25	0,24	-0,01	0,45	0,36	-0,09	0,36	0,49	0,13				
14.	Izbicko	0,646	0,621	1,75	1,44	-0,31	1,75	1,50	-0,25	1,40	0,22	-1,18	0,37	0,94	0,57				
15.	Walce	0,642	0,684	1,55	1,66	0,11	1,06	0,75	-0,31	0,51	0,35	-0,16	0,35	0,50	0,15				
16.	Dobrodzień	0,639	0,603	1,26	1,35	0,09	2,28	1,30	-0,98	2,60	0,21	-2,39	0,49	1,39	0,90				
17.	Komprachcice	0,630	0,627	1,71	1,57	-0,14	2,14	1,97	-0,17	0,43	0,49	0,06	0,71	0,43	-0,28				
18.	Tarnów Op.	0,624	0,653	1,54	1,43	-0,11	1,54	1,54	0,00	0,65	0,40	-0,25	0,41	0,64	0,23				
19.	Praszka	0,623	0,666	1,49	1,70	0,21	1,00	0,80	-0,20	0,35	0,49	0,14	0,62	0,48	-0,14				
20.	Biała	0,620	0,602	2,05	1,80	-0,25	2,00	1,56	-0,44	0,94	0,33	-0,61	0,49	0,68	0,19				
21.	Tułowice	0,618	0,597	1,58	1,47	-0,11	2,23	1,37	-0,86	1,06	0,35	-0,71	0,64	0,87	0,23				
22.	Pawłowiczki	0,618	0,551	2,91	2,81	-0,10	2,66	2,14	-0,52	1,06	0,62	-0,44	0,81	0,25	-0,56				
23.	Zawadzkie	0,617	0,642	1,55	1,62	0,07	2,26	1,87	-0,39	0,61	0,51	-0,10	0,46	0,50	0,04				
24.	Łubniany	0,613	0,569	1,80	1,50	-0,30	1,29	1,19	-0,10	1,01	0,52	-0,49	1,08	0,60	-0,48				
25.	Grodków	0,613	0,594	2,93	2,61	-0,32	2,38	1,84	-0,54	0,56	0,40	-0,16	0,53	0,39	-0,14				
26.	Ujazd	0,604	0,597	1,54	1,60	0,06	1,57	1,68	0,11	0,98	0,34	-0,64	0,69	1,22	0,53				
27.	Olesno	0,603	0,599	1,49	1,38	-0,11	1,67	1,37	-0,30	0,75	0,67	-0,08	0,81	0,64	-0,17				
28.	Rudniki	0,603	0,614	1,71	1,69	-0,02	0,32	0,26	-0,06	0,86	0,59	-0,27	0,64	0,92	0,28				
29.	Polska Cerekiew	0,598	0,558	2,94	2,88	-0,06	0,51	0,45	-0,06	0,83	0,77	-0,06	0,95	0,35	-0,60				
30.	Lubsza	0,596	0,651	2,81	2,39	-0,42	2,31	2,18	-0,13	0,36	0,51	0,15	0,37	0,48	0,11				
31.	Głogówek	0,595	0,585	1,65	1,64	-0,01	1,01	0,90	-0,11	0,98	0,57	-0,41	0,85	0,81	-0,04				
32.	Jemielnica	0,592	0,589	1,62	1,61	-0,01	1,74	1,59	-0,15	1,85	0,36	-1,49	0,58	1,95	1,37				
33.	Skoroszyce	0,588	0,557	2,43	1,82	-0,61	3,50	3,01	-0,49	1,56	0,43	-1,13	0,72	1,09	0,37				

Lp.	Gmina 2018	Wskaźnik miernika rozwoju w 2019 r. (stopień zagrożenia ubóstwem)	Wskaźnik miernika rozwoju w 2018 r. (stopień zagrożenia ubóstwem)	Wskaźnik bezrobocia		Różnica	Wskaźnik liczby osób w rodzinach objętych pomocą społeczną								
				Liczba bezrobotnych do I. mieszkańców			z tytułu ubóstwa		Różnica	w rodzinach niepełnych		Różnica	w rodzinach wielodzietnych		Różnica
				2018 r.	2019 r.	2019/2018	2018 r.	2019 r.	2019/2018	2018 r.	2019 r.	2019/2018	2018 r.	2019 r.	2019/2018
34.	Gogolin	0,586	0,606	2,30	2,22	-0,08	1,76	1,64	-0,12	0,99	0,44	-0,55	0,41	0,80	0,39
35.	Nysa	0,585	0,579	1,97	1,84	-0,13	2,40	1,71	-0,69	0,79	0,71	-0,08	0,85	0,70	-0,15
36.	Skarbimierz	0,582	0,582	2,55	2,10	-0,45	2,34	1,74	-0,60	0,77	0,60	-0,17	0,61	0,71	0,10
37.	Strzeleczy	0,578	0,606	2,69	2,81	0,12	1,83	1,18	-0,65	0,48	0,47	-0,01	0,54	0,65	0,11
38.	Reńska Wieś	0,577	0,588	2,78	2,93	0,15	0,87	0,42	-0,45	0,96	0,42	-0,54	0,47	0,88	0,41
39.	Lewin Brzeski	0,577	0,570	2,84	2,61	-0,23	0,51	0,39	-0,12	0,82	0,63	-0,19	0,75	0,72	-0,03
40.	Popielów	0,577	0,584	1,36	1,55	0,19	2,00	1,90	-0,10	1,08	0,81	-0,27	0,92	1,03	0,11
41.	Kluczbork	0,570	0,566	2,02	1,99	-0,03	3,14	2,96	-0,18	0,76	1,05	0,29	1,17	0,70	-0,47
42.	Namysłów	0,570	0,577	2,17	2,40	0,23	2,21	1,95	-0,26	1,15	0,49	-0,66	0,64	1,04	0,40
43.	Korfantów	0,569	0,553	2,46	2,16	-0,30	2,23	1,56	-0,67	1,41	0,67	-0,74	0,84	0,93	0,09
44.	Olszanka	0,569	0,564	2,51	2,16	-0,35	2,13	1,43	-0,70	2,09	0,55	-1,54	0,57	1,20	0,63
45.	Kolonowskie	0,569	0,599	1,19	1,44	0,25	2,68	1,98	-0,70	1,59	0,78	-0,81	0,59	1,80	1,21
46.	Cisek	0,567	0,554	2,43	1,88	-0,55	2,71	2,28	-0,43	1,01	1,01	0,00	0,99	0,89	-0,10
47.	Murów	0,567	0,576	2,40	2,02	-0,38	3,29	2,90	-0,39	1,45	0,62	-0,83	0,52	1,26	0,74
48.	Gorzów Śl.	0,564	0,556	1,87	1,63	-0,24	0,82	0,86	0,04	1,65	1,00	-0,65	1,17	1,67	0,50
49.	Krapkowice	0,562	0,563	2,45	2,53	0,08	2,31	2,00	-0,31	0,74	0,80	0,06	0,99	0,74	-0,25
50.	Kietrz	0,561	0,567	2,92	2,47	-0,45	2,80	2,79	-0,01	1,10	0,58	-0,52	0,56	1,09	0,53
51.	Głucholazy	0,559	0,560	2,65	2,53	-0,12	3,73	3,43	-0,30	0,80	0,90	0,10	0,88	0,74	-0,14
52.	Domaszowice	0,554	0,540	2,66	2,53	-0,13	1,07	1,09	0,02	1,76	0,67	-1,09	1,04	1,34	0,30
53.	Zębowice	0,553	0,542	2,20	2,03	-0,17	3,96	2,98	-0,98	1,38	1,12	-0,26	1,41	1,26	-0,15
54.	Brzeg	0,551	0,538	2,67	2,30	-0,37	4,02	3,69	-0,33	1,19	1,00	-0,19	1,23	1,16	-0,07
55.	Niemodlin	0,550	0,534	2,32	1,84	-0,48	4,95	4,15	-0,80	1,79	1,32	-0,47	1,45	1,71	0,26
56.	Pokój	0,550	0,542	2,41	2,39	-0,02	4,31	3,46	-0,85	1,10	0,99	-0,11	1,35	1,11	-0,24
57.	Łambinowice	0,547	0,562	2,72	2,18	-0,54	4,10	3,46	-0,64	2,09	0,89	-1,20	0,53	1,92	1,39
58.	Pakosławice	0,547	0,559	2,90	2,77	-0,13	5,09	4,05	-1,04	0,54	1,00	0,46	1,14	0,91	-0,23
59.	Paczków	0,547	0,561	3,02	2,79	-0,23	2,91	2,29	-0,62	1,01	0,80	-0,21	0,64	1,14	0,50
60.	Kędzierzyn-Koźle	0,541	0,546	2,96	2,68	-0,28	2,68	2,59	-0,09	1,05	0,83	-0,22	0,92	1,73	0,81
61.	Wilków	0,539	0,537	3,00	2,56	-0,44	4,51	3,13	-1,38	2,10	0,93	-1,17	0,83	1,95	1,12
62.	Baborów	0,539	0,524	3,54	3,08	-0,46	6,58	4,82	-1,76	1,05	1,10	0,05	1,45	0,97	-0,48
63.	Branice	0,537	0,533	3,06	2,67	-0,39	9,00	7,81	-1,19	1,13	1,25	0,12	1,22	1,34	0,12
64.	Świerczów	0,537	0,519	3,15	3,35	0,20	6,18	5,28	-0,90	1,75	0,66	-1,09	1,61	1,51	-0,10
65.	Wołczyn	0,536	0,532	3,26	2,85	-0,41	2,04	2,02	-0,02	1,74	0,97	-0,77	0,94	1,66	0,72
66.	Buczyna	0,534	0,532	2,85	2,80	-0,05	2,36	2,10	-0,26	1,91	1,18	-0,73	1,11	1,64	0,53
67.	Lubrza	0,533	0,527	3,25	2,75	-0,50	3,02	2,47	-0,55	1,44	1,18	-0,26	1,21	1,87	0,66
68.	Głubczyce	0,528	0,526	3,29	3,37	0,08	4,74	3,97	-0,77	1,64	0,91	-0,73	1,15	1,72	0,57
69.	Otmuchów	0,527	0,523	2,24	2,36	0,12	3,05	2,46	-0,59	3,90	2,34	-1,56	1,98	3,83	1,85
70.	Prudnik	0,520	0,509	3,94	3,56	-0,38	2,43	1,65	-0,78	1,88	1,58	-0,30	1,75	1,74	-0,01
71.	Kamiennik	0,514	0,505	3,40	2,86	-0,54	0,92	1,64	0,72	5,15	2,57	-2,58	2,35	20,98	18,63